

Студентски књижевни лист

ВЕСТА

Београд

Октобар, 2023.

САДРЖАЈ

НАЈЗАД ГОВОРИТИ СЛОБОДНО И ДО КРАЈА.	2
ВЕТЕРАН	4
ОДЗВЕЖДАВАЊЕ	5
ТАЈНАМУЗЕЈА	6
АЗЪ	7
ЕУРИДИКА	7
ОГЛЕДАЛО	8
ДРВО	9
ПОГЛЕДАЈ	9
РЕИНКАРНАЦИЈА	10
ПРЕОБРАЖАЈ	10
СМРТ И ДРУГИ ОБЛИЦИ СРЕЋЕ	11
КАКО СЕ РУШИ КУЋА	12
МЕЋУЗВЕЗДАНА	14
НИШТАВИЛО	16
МАЈКА	18
USNILA JE JEDNOM KAKO SKLOPLJENIH OČIJU SNEVA	18
МРТВИ СЕ РЕТКО ПОЈАВЉУЈУ У СНОВИМА	24
НИЈЕ МОЈЕ ДА ТИ ГЛЕДАМ У ПРСТЕ	25
ЦИКЛУСИ	27
ИДЕАЛНА	30
ЈЕДНОЈ ЛИПИ	31
ЗИМИ НИШТА ЗЕЛЕНО	33
МОЈЕ	34
4	35
СРЕЋА	37
БЕБЕЛУШ	38
КИША	39
СНОБ	41
ТЕЖИНА ЛАНАЦА	45
НИКО И НИШТА	47
ХЛАДНО ПИВО	50
ПОЕТИКА АНТОНА ПАВЛОВИЧА ЧЕХОВА НА ПРИМЕРУ ДАМЕ С ПСЕТАНЦЕТОМ	51
ДЕТЕ И ДЕТИЊСТВО У ПОЕЗИЈИ НЕДЕЉКА ПОПАДИЋА	56
ИСКЛЕСАТИ СЕБЕ У РЕЉЕФНОЈ СТВАРНОСТИ ЖИВОТА (КАМЕНОРЕЗАЦ, АЛЕКСА ЧУЉАК, БИТИЈЕ, 2022)	60
ПРИКАЗ ЗБИРКЕ ПОЕЗИЈЕ „МОГУ ДА ИМАМ” МАШЕ ТОМАНОВИЋ	63
ТУГА	66
КОМАНДАНТ АУШВИЦА	67
ВИДЕТИ САСВИМ САВРШЕНУ ДЕВОЈКУ ЈЕДНОГ ВЕДРОГ АПРИЛСКОГ ЈУТРА	69
РЕГИСТАР ИМЕНА	72

НАЈЗАД ГОВОРИТИ СЛОБОДНО И ДО КРАЈА.

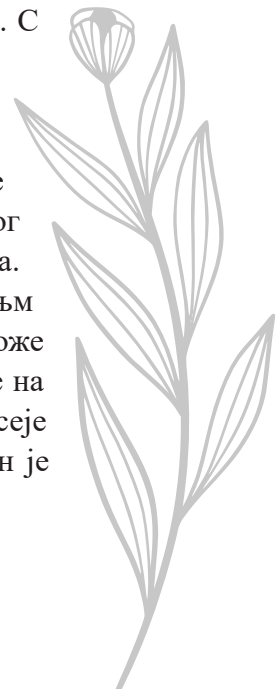
Са завршетком испитних рокова, а почетком нове факултетске године, долази и дуго ишчекивани 26. број *Весне!* Током паузе у објављивању часописа, дошло је до промене у уредничком и сарадничком саставу. Ту промену пратила је свесрдна подршка ранијег уредничког тима, и овом приликом им се захваљујемо на указаном поверењу.

На самом почетку, желели бисмо да истакнемо новину у структури часописа – биографије аутора. Уреднички тим желео је да читаоцима приближи ауторе чији се радови налазе у часопису, стога се у фуснотама могу прочитати кратке, али врло импресивне биографије стваралаца. Надамо се да ће ова новина постати саставни део и наредних бројева.

Нови број наставио је да негује рубрику мини-темата, започету у 25. броју, а њен наслов су овај пут одабрали наши пратиоци на Инстаграм профилу. Они су се определили за цитат „Ми ћемо изумрети и доћи ће боље столеће, оно увек долази”, из *Дневника о Чарнојевићу* Милоша Црњанског. Од пристиглих песама, издвојиле су се Ветеран Анђеле Нешић и *Одзвеждавање* Марине Радан. У самим насловима уочава се вођење дијалога са песништвом Милоша Црњанског, док Ветеран тематизује трауме повратника из рата и враћа се оном одисејском, *Одзвеждавање* нуди једно огољење и одвајање од суматраистичких визија, користећи неке од препознатљивих мотива ауторовог песништва. Надамо се да ће ова рубрика наставити да инспирише ауторе и да ће се поред поезије, у наредном мини-темату наћи и други жанрови.

Иако неписано, остаје уочено правило да сегмент у коме је заступљена поезија броји највише аутора. Поједини аутори познати су читаоцима из претходних бројева, али Весна доноси и имена која су се први пут опробала у свету стихотворства. Уреднице су, од бројних пристиглих радова, одабрале двадесет и три песме, од којих неке чине својеврсне триптихе. Међу песмама уочене су неке тематске сродности и формирана су четири мања циклуса: о смрти, о породици, о друштвеној стварности и о личном доживљају света. Иако су мапиране сличности, изабране песме показују широки лук песничке имагинације, различите могућности савременог израза, форме која се протеже од везаног до слободног стиха, али и њиховог комбиновања у појединим песмама.

Поетичка разноврсност огледа се и у прози. Прозни времеплов чини пет прича које од традиционалнијих приповедних техника воде ка савременом, језгровитом изразу. У *Кини* Петра Такћа уочљиво је интимистичко приповедање и исповедни тон, близак дневничком записивању. Уношењем мајчиног писма, Такић доноси још једну перспективу – мајчину. Ипак, она је посредована, те мајка представља извор чињеница, кратких обавештења, које јунак тумачи и осмишљава. С друге стране, *Сноб* доноси слику Београда у 20. веку. Срђан Тодоров као стилско средство обилно користи коментар као поступак демистификације јунака, али и самог света. Оно што се у причи нарочито истиче јесте хумор који проситиче управо из иронијско-гротескног отклона према свим аспектима у причи. *Тежина ланаца* уводи питање неправде и укидања слободе мишљења и делања. Карактеристичне су натуралистичке слике измученог тела, као и уношење доживљеног говора како би се приказала егзистенцијална криза јунака. Питање о људској егзистенцији наставља се у причи Спасоја Суботића. Он приказивањем монотоне свакодневице показује отуђеност човека у савременом свету, а излаз се не може порнаћи ни у сновима, пуним митопоетских слојева у којима се нарочито истичу алузије на човеков пад и први грех. *Хладно пиво* представља последњу станицу приповедне Одисеје и доноси језгровит и ефектан савремени израз. Наизглед свакодневни догађај, онобичен је анксиозном атмосфером, исказаном приповедањем у 1. лицу.

Есејистичка мисао у овом броју доноси расветљавање стваралачког проседеа Антона Павловича Чехова на примеру *Даме с псетанцетом*. Вања Видић разматра ауторову способност „да путем малог открије велико”, користећи богату литературу и подсећајући читаоце на ставове других великих писаца о Чехову. Јелена Илић анализира поезију песника за децу Недељка Поповића. У његовим песмама она препознаје свет који није лишен продора спољашњег утицаја и сусрета са злом, али који се првенствено осећа као оптимичан и неискварен.

Рубрику књижевне критике оплеменили су радови Тамаре Бабић и Алексе Миленковића. Роман *Каменорезац* Алексе Чучуљка и песничка збирка *Могу да имам Маше Томановић* представљају дебитанска дела младих аутора на књижевној сцени.

Овај број затварају преводилачки радови. Данило Десанчић представља нам сонет Туга Алфреда де Мисеа, у којем је опевана етеричност жене и поред љубавног разочарања. Уна Марковић доноси превод кратког есеја из збирке *Приче и есеји* Прима Левија, објављене 1986. године. Превод је настао након Унине посете Аушвицу. Желећи да боље упозна период Другог светског рата, одабрала је текст у коме се аутор осврће на ратне трауме и у којем пише о Рихарду Баеру, мајору СС-а. И док чекамо превод новог романа Харукија Муракамија на српски језик, Теодора Даниловић превела је *Видети сасвим савршену девојку једног ведрога априлског јутра*. Реч је о нереализованој љубавној причи у којој главни јунак среће за себе савршену девојку, али уместо да се јави, он сам конструише бајковиту љубавну причу са тужним крајем. Теодорин превод успешно реализује директност и непосредност Муракамијеве реченице, као и лепоту у њеној једноставности.

За сам крај желимо да истакнемо да Студентски књижевни лист Весна у децембру ове године слави свој јубиларни десети рођендан и да ће прославу пратити и посебно издање. У свом раду, лист је доживео многобројне промене и новине, али оно што је константно јесте да *Весна* наставља да се обнавља, расте, говори слободно и подржава младе ауторе.

Ања Давидовић

ВЕТЕРАН

бесмислу ратовања

Били ми јуче ратни другови
што им се целог живота надам;
били, и кажу да још се диве
колико нисам хтео да страдам.

Прича ми синоћ нерођен син,
засићен кором сувога хлеба,
да ми је захвалан што слеп и глув
увек му дајем све што му треба.

Једва се сећам: јутрос сам крао.
За мношћу су љуту послали хајку;
али сам донео довољно злата
да њиме мртву окитим мајку.

Данас бих дошао као ветеран
праг да пољубим огњишта свога;
ал'; нема огњишта, ни ветерана:
ја сам у њима убио Бога.

¹Зовем се Анђела Нешић и студент сам треће године на Департману за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Нишу. Имам двадесет једну годину и потичем из породице у којој се генерацијама уназад волела и неговала писана реч, и моја је воља и одговорност да се та љубав очува.

ОДЗВЕЖДАВАЊЕ

Запуши уши мантром мртвих речи
и следи мрву по мрву,
сит таман толико да ћутиш.

Ниси луд себи да признаш
да грбу на леђима негујеш
из страха да погледаш трешњин цвет
како се гуши у смогу.

Ускликни за боља stoleћа
чијим се лепотама дивиш на опијатима
и чија ће те обећања ушушкати
као мати
док лежиш на самртној постељи.

²Марина Радан је апсолвенткиња на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на смеру Српска књижевност и језик са компаратистиком. СКЛ „Весна“ је у неколико бројева објављивао њене песме.

Маринова песма „Утробљавање“ је била у најужем избору за завичајну награду „Смедеревски Орфеј“; док је њена друга песма под насловом „Пресловљавање“ освојила друго место на конкурс у „Бранкова похвала свету“; у организацији породице Бранка Миљковића и Нишког културног центра.

ТАЈНА МУЗЕЈА

Где се сада налазиш
питање је за космонауте
јер археолози никада неће наћи
твоје кости
доцртаћу очи слепој улици
да би она гледала слепе
испред себе
теби нећу доцртавати ништа
осим сунца
умрла си а још не знаш како
умрла си а још не знаш због чега
Мора да је смрт жељна тебе
као и ја
али срећом
имам две руке као у претходној песми
и могу те оживети
за неколико хиљада
година

³Раде Шупић долази из Лазаревца, рођен 3.12. 2000. године. Прошле године објавио је своју прву књигу песама под насловом „По инструкцијама умрлих”, у издању Поетикума (најужи избор за награду Матићев Шал). У припреми су још две књиге поезије: „Поезија коју нећете дочекати” и „Апологетика писарнице”. Добитник је Ђурђевданске књижевне награде коју додељују Књижевно друштво Раде Драинац и Књижевна омладина Прокупља. Добитник је награде Станко Симићевић као најмлађи финалиста 53. Фестивала поезије младих у Врбасу, а учествовао је прошле године и на 54. Фестивалу. Рукопис Поезија коју нећете дочекати ушао је у најужи избор за награду Златни храст на конкурс за најбољу књигу поезије, Нова поетика (2021), а потом на конкурс Културног центра Крагујевца (2022). Затим, рукопис Апологетика писарнице пласирао се у финале Сомборског књижевног фестивала за младе ауторе (2023). Радове је објављивао у часописима, зборницима и порталима. Финалиста је конкурса за награду „Тимочка лира” на 60. и 61. Фестивалу културе младих Србије у Књажевцу. Превођен је на мађарски и енглески језик. Запослен је у локалној пекари.

АЗЪ

има кад постојим и постоји све

има кад не постојим и не постоји ништа

углавном
постоји све
ја не постојим

пренатално ја се разлива кроз пукотине
простора

претражује
има ли места за оно што сам

ЕУРИДИКА

Ево, устајем да вратим веру
У своја колена, покрет и ветар

Расте ваздух изнад Лете, има места
И обиља светла горе, још се сећам, ко кроз воду

Дивље сунце не одлази, одлазе му само сужњи
Исијава исихија из мог тела док те пратим

Кроз непомичне бездане до онога што знам да јесте
Ако посумњаш – ништа

⁴Љубица Станојевић рођена је 3.8.1998. године у Свилајнцу. Тренутно завршава студије Српског језика и књижевности на Филолошком факултету у Београду. Поезију пише од детињства. Припрема своју прву поетску збирку. До сада није објављивала.

ОГЛЕДАЛО

Ти у огледало,
ја у тебе гледам
и седим по страни,
да ти половину самерим довољну.

У твојој соби само огледало,
у њему ти и очи твоје
и пар врежастих минђуши.
Да вас не дотакнем чезан
не мораш ни да кажеш —

пуна ти је глава мојих празних прича
и пола сам ти живота узео;
више не знаш ко си и шта си била.
Па ћутим и седим по страни,
да те целу никад не видим.

Ти у огледало,
а ноћ је на прагу,
па се нешто питаш.
И хтела би да ти неко да одговор.

Погледаш у страну:
очи су ти саме,
уши су ти пусте.
Соба никог нема.
Ето ти огледало.

⁵Алекса Миленковић (1999), рођен у Београду, студент четврте године Српске књижевности и језика са компаратистиком на Филолошком факултету у Београду. Пише поезију и прозу. Освојио је друго место на књижевном конкурс у „Тимочка лира“.

ДРВО

Овиме ја кажем себе
корен врх
гранама
Листопадан зимзелен
Стабло ми годове нема
У њему су шуме листопадне зимзелене
Горе
Над њима птица једна пева

ПОГЛЕДАЈ

Погледај како суза из зенице моје испада
Из понора
Погледај како глас у етар проносим
Искон овај светлу да доведем

Распарчавам се до раја
Распарчавам се до пакла
Погледај
Жута мрља
Око моје
Ничије свачије

РЕИНКАРНАЦИЈА

Незасито небо испија ми крв,
срче је у сласт, прокључалу пљује.
Уснама свога ужареног свода
излазак Сунца поново најављује.

ПРЕОБРАЖАЈ

Облаци, сви уткани у небо труле,
грчи се тромо тело од студа,
очи тужно пониру у боре,
мора да сам плакала.

Питање је: куда?

Заспало детињство на њеном длану овде,
слика на зиду, оронуо стан,
глас ко шапат у даљини, којег нема,
беличастом пеном обавијен сан,
што за прошлим треном неповратно оде;

За вечеру само тужна измаглица,
испразан је живот путника.
Око мене место мајке све отужна лица
и просте душе немих сапутника.
И одједном, у бескрају, потонули стари,
молимо за живот ко распорен црв.

*Све то у једној чаши, испијено,
моја утроба ноћас вари
и пљује према смрти горе
ко ужеглу црну масу, узаврелу лаву
која се, чим дотакне ваздух,
претвара у крв.*

⁶Ана Кандић рођена је 19.јула 2000.године у Ваљево. Студира Филолошки факултет на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима. Пише поезију.

СМРТ И ДРУГИ ОБЛИЦИ СРЕЋЕ

Ноћ мртва, а млака,
 стоји преда мном смело.
 Гледамо се тако дуго
 и ја се питам:
 Ко ли ће издржати дуже?
 Затим немо, устрептало тело
 подижем у небо
 и осећам:
 Срећу горе држи неко
 и пружа је, а ипак је не да.
 Измиче је у свет неки
 што ни од бескраја није нижи,
 као тајна што је тих,
 у свет мрачни изнад међе
 на коју седа
 лице свело, меко
 и моли за мало среће.
 Из уста се отима последњи дах,
 а док се грохотом смејем,
 црна се сенка ближи
 да ме развуче у два крака
 све у један мах.
 И тако вечно,
 раширених руку и немо стојећи,
 изговарам у себи последњи стих:
 Само повратком у прах
 изгарамо у чистој срећи.

КАКО СЕ РУШИ КУЋА

Пре него што крене да руши се кућа
 Најпре се сруши човек
 Сасвим безболно, у сну
 Касно у јесен своје душе

Размена суза и формалности
 Понека реч утехе и последњи поздрав
 И не стигне човек ни до пролећа
 А греде већ увелико подрхтавају

Знате, кућа се руши изнутра
 Тихим речима, а помало и оним гласним
 Љуште се тапете од јецаја и од шапата
 И важно је скренути поглед са напрслих плафона

Извините, смем ли да запалим?
 Ако бисте могли напољу, због деце
 И молим вас, позиве у касне сате обављајте нечујно,
 Пазите само да се не пробуде деца

А темељ и конструкције дотрајале
 Сипци ту свирају увелико своје поеме
 Нека, закрпићемо рупе обманама
 А разбијене прозоре облепићемо фотографијама

Занемарићемо оронуте фасаде
 И попаковаћемо проблеме, ево, под овај тепих
 Понесите кишобране, унутра је провала облака
 Кроз рупе на крову излећу муње у небо

⁷Андрејана Петровић, имам двадесет година и долазим из Крушевца. Студент сам Филолошког факултета Универзитета у Београду, тренутно самна другој години студија на смеру Немачки језик, књижевност и култура. Писањем се бавим из хобија, а од средње школе сам члан Књижевнеомладине Гимназије Крушевац, коју сам похађала. Поред писања, волим и да читам, углавном књиге са фантастичном или хорор тематиком. Учествовала сам на књижевним вечерима у свом граду, али се до сада никада нисам пријављивала за конкурсе у листовима. Од песника које волим да читам издвојила бих Владислава Петковића Диса, Милоша Црњанског и Едгара Алана Поа.

У прашини, под картонима и труњем
Смеју се лица испод разбијеног стакла
Опрезно ходајте по празним собама
Да се не бисте посекли на оштре ивице и успомене

Кућа се руши полако, темељно
Данима, а посебно ноћима
Кад спакују се кофери и баци се последњи поглед преко
рамена
Кад нема никога да чује грцање иза затворених врата

Тад тишина увуче се у кости
Попут влаге дубоко под слојевима давно избледеле
фарбе
Пепео пепелу, праг праху
И тек видиш, сруши се кућа...

МЕЂУЗВЕЗДАНА

Те године у којој си се родио
велике људске творевине
започеле су свој јуриш.
Надоле.

Неки су крупни датуми истакнути
црним маркером на календарима.
Сунце је излазило једнако често
као и сваке претходне године.
И надлазеће.

Моја мајка уписала је факултет.
Пре постанка, био си идеја
трепераво светло горе у даљини.
Део смисла.

Дошао си на овај свет, потом.
Ја сам и даље треперила.

Те године у којој си се родио
збир свих уздаха, јецаја и осмеха

давао је неки необичан број.
Горско си плакао изнова се уверавајући
да дисање боли.
Мој отац је дипломирао.
Учио си о љубави у овој стварности,
волеле су те топле руке.
Ја сам чекала свој ред.

⁸ Рођена 12.04.1991, у Бајиној Башти, у којој је завршила друштвени смер Гимназије „Јосиф Панчић”. Студент завршне године на Филолошком факултету Универзитета у Београду, катедре за српску књижевност и језик. Тренутно запослена као лектор у издавачкој кући „Најкула”.

И наредне године испунио си
кућу родитеља срећом.
Ситуација у Совјетском савезу се погоршавала.
Гадно.
Свет је био заокупљен вирусима и интернетом,
ти си дисао већ сасвим људски,
заборављајући своје порекло.

Те године славило се 365 дана
од твог доласка.
Мој отац упознао је моју мајку.
Сунце је зашло,
као и сваког другог дана.
Био је мој ред да постанем идеја.
Део смисла.

Свих наредних година, попут тебе,
учила сам да волим и дишем.
Ове године сам упознала тебе.
Ове године мој делић смисла пронашао је твој.
Гледају се дубоко у очи,
питајући се: где су скитали?
Предуго се нису срели.

НИШТАВИЛО

Да ли чујеш
Звуке звона
Који беху из душе
Тамно прожете боје,
Од погледа пуних мржње
Према свему што никада
Није било твоје?

Према свему што се одупире
Укусу црног бола.
Према свему што потискује врага
И верује свевишњем свом
Јер му је душа невина и гола.

Да ли чујеш та звона?
Звона истине и прекорја
Где врази коло играју.
Звона судбине и понорја,
Црног и мрачног дворја
У коме душе искварене шетају.

Да ли осећаш мирис крви
Од крила анђела палих бораца?
Осакаћена им крила
У одбрани двораца
Које опседају црни ти из душе лавови,
Црни ти из очију пожари,
Душа ти црна као чађ.

⁹Емилија Станојловић, рођена 2.септембра 2003. године у Шапцу, студент је Филолошког факултета у Београду, бивши ђак Шабачке гимназије. Поред факултета, њена преокупација су писање и сликање. Узори су јој авангардни писци. Њене песме су награђиване на конкурсима, а поједине се налазе и у зборницима. Као награду за њен рад, Српска кућа из Пожаревца издала јој је књигу под називом „Манифестовање пакла“ 2021. године.

Сваки корак биће ти пакао
Јер то је пут по ком си навикао
Да срећеш носиоца чедности своје:
Мене, господара истине.
Мене, чувара дашка доброте
У теби.

MAJKA

Dete u meni oseća
da na svetu
nema ničeg težeg
od vešto skrivane suze
kad slučajno kane
iz oka moje Majke

Jer Majka moja plače za dvoje -
suzama Oca i suzama Majke

USNILA JE JEDNOM KAKO SKLOPLJENIH OČIJU SNEVA

davno je ona zaboravila
prvu psovku
što mu se nehotice
s usana ote
i čeličnu pesnicu
iznenada zaustavljenu
u bestidnom vremenu

zaboravila je
kako miris jarkocrvenih svežih ruža
ne traje duže
od prolaska masnica na svežem mesu
i kako broj bombonjera
punjenih šumskim voćem
karamelom
i lešnikom
nikada nije srazmeran
broju crnih noći

¹⁰Zovem se Amina Selmani. Dolazim iz Trstenika, malog grada na obali Zapadne Morave. Diplomirani sam anglista, na korak do završenih Master studija. Verujem da neretko tehnički podaci govore ono što je zaista važno o čoveku. Zato, ako vas interesuje ogoljena duša – čitajte pesme. One vas neće prevariti.

i raskolačnim očima
u samotnom uglu sobe

zaboravila je
s kojom se lakoćom
izvinjenje prihvata
i kako čovek sam sebi
mučan
postaje
dok jednu po jednu
ružnu reč
skida sa
konopca
uposmena
svezanih o
negdašnji
beo
vrat
sa kojeg sada
mlitava kožica
boja
razgaženih
i
razlivenih
višnji
i
borovnica
visi

zaboravlja
kako čuje
molećivo
nikad više
nisam hteo

ne mogu bez tebe
kako se udaljavaju
od njenog
krhkog bića
pretaču kroz
prostore
i vreme
i postaju
razjareno
ti si kriva
ovakav sam zbog tebe
bestidnice
živog si me pojela

a on se nje
ni mrtve
neće zaštititi

zaboravlja
i tvrde šake
što nežnost
krvlju
ispisuju
i na njenoj mekoj koži
zločinačke mape
ostavlja
da ih sama
stidom
prekriva
od pogleda
sakrije
i na sebe
novi zaborav navuče
kao svečanu haljinu

ona iznova zaboravlja
 njegovu prirodnu surovost
 svoju nametnutu krivicu
 da nema groba
 dubokog
 za prestrašenost
 u njoj
 da je bol
 i dan
 i noć
 i da joj je
 svaki dah
 kazna

zaboravlja
 da su mladalačka obećanja
 prikrivene udice
 i dobro osmišljene zamke
 za plemenita srca
 i poletne duše
 i da žene plaćaju
 nepisane grehove nečovečanstva
 nevinošću svojom
 krvlju svojom
 radošću svojom

evo
 opet
 novog
 zaborava
 niz
 butine
 joj se
 mesto

krvi
sliva
zalud
noge
u kolenima
skuplja
rekle su
tuđe
neme
usne
i
skrenuti
su pogledi
potvrdili
sreća je u zaboravu
tu ti je spas,
ženo božja,
zaboravi
oprosti
pusti
malo mekša budi
tako ti je svuda
ćuti zbog dece
ćuti zbog sramote
ćuti zbog sebe
ćuti!
...
u samotnom uglu sobe
u mraku jednog nevinog života
od nemoći sklupčana
drhtavih prstiju zarivenih
u nešto živog mesa što joj je ostalo
zaboravljena od sveta

žena jedna
sećanjima krvavim
od zaborava
brani sebe
istinu svoju
i ono malo
živog života
što u njoj diše

МРТВИ СЕ РЕТКО ПОЈАВЉУЈУ У СНОВИМА

Сањала сам оца
Брат је био у предсобљу
И рекао је
Фарбамо прозоре
На поду је био прозор
Светлоплав прозор
Фарбали су прозоре
А отац је био у кухињи
Није се видео

Мој отац је сањао свог оца
Његов отац је био у кухињи
Руком је срушио зид
Северни зид
И рекао је
Надо строить
И мы строили

¹¹ Ана Милојковић рођена је 2. фебруара 2003. године у Београду. Основну школу је завршила у Аранђеловцу, где је и одрасла. Похађала је Филолошку гимназију, смер за руски језик, и завршила је са Вуковом дипломом. Сада је студент друге године Енглеског језика и књижевности на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

НИЈЕ МОЈЕ ДА ТИ ГЛЕДАМ У ПРСТЕ

Није моје да ти гледам у прсте.
У нокте.
да се питам
шта си радила тим прстима
и шта си тим прстима додирнуо.
Није моје да те осудим
јер си прсте
Дизао у знаку своје нације
или јер си прстима
листао тешке странице,
јео храну коју ја не волим
и бројао новац који немам.
Није моје да те осуђујем
јер си тим прстима
заводила
писала
шминкала се
копала
брала плодове
или сликала
па си цела шарена
није моје ни да ти осуђујем прсте којима се крстиш
или да те осуђујем јер то не чиниш.

Није моје да ти судим
што имаш блата под ноктима
што имаш дуге, црвене нокте
што немаш нокте

¹²Ја сам Мирјана Васић (2000), из Голобока, општина Смедеревска Паланка. Завршила сам Пољопривредно- ветеринарску школу са домом ученика „Свилајнац” у Свилајнцу. Студент сам четврте године Факултета ветеринарске медицине Универзитета у Београду. Активно пишем прозу и поезију. Члан сам новоформираног књижевног клуба „Оловче” у Свилајнцу. Аутор сам књиге: „Кад љубав закуца на врата” (2019) под издаваштвом Пољопривредно-ветеринарске школе са домом ученика „Свилајнац”

и није моје
да те осуђујем
и да се гадим јер прсте немаш.
Није моје да ти по прстима судим.
По удовима
коси
ни по оделу
По томе што имаш нешто
што немам,
што прижељкујем,
и што немаш
имање моје.

Није моје да упирем у тебе прстом.

ЦИКЛУСИ

Поново

Поново

Поново

Претрчаше реке, ливаде и брда –

Коњи за клање. У улицу крви и урушених зграда

Упадају сузе мајке која се не пита –

Упадају сузе пуне динамита.

Нови хладни рат –

Побољшана верзија! –

У овом гину људи као диверзија –

О свете

Помислио си да нам је историја мало досадна постала

Да нам је недостајала –

Па мало

БУМ!

БУМ!

АХ!

БУМ!

За целу породицу забава

Нема везе што је забадава –

Што се ћерка крије под мамом –

Мама под татом

А тата код комшије отишо својим вратом

Па нема ко да учи историју са новим свежим ратом.

Не мења се зло већ мења одело
Изморене гаће и прљаво чело.

Нове очи

Задобија стара бол

Која дубоко под кожом лежи –

Зло од кога наше срце не бежи.

¹³Вид Петровић рођен је 2003. године у Београду. Завршио је гимназију „Светозар Марковић” у Јагодини Студент прве године новинарства на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Грађани пакла остајмо исти
Нашли смо отров који душу чисти
Па нема потребе да се бринемо о себи –
Јер
Отрован мозак је душе врач
Изврнутог света стварач
У мрачној соби
Навиру као река из рупе на зиду –
Облици црни, крици који се не чују –
Некада људи а сада мисли које живот пљују.

Монструми света...

Извинте ме

Лидери света чујте моје хвале –

Окупајте се слободно, потопите главе

У мора нафте, гаса и крви

Заслужили сте. Да видимо ко ће да експлодира први –

Нико ће ето ко. –

Пред Богом
Животом браните живот
Мој вам је савет –
Јер за боље нисте знали –
Ипак
Смо
Ми
Анђели
Пали.

Али чудна ми мисао
Дубоко
Лежи –
Нико не зна то где је –
Душа –
Дубоко негде је
И слуша –
Узвикује!
Што, порклета слободо –
Сподобо –

Па да ми на њушку узде ставе
И назад у п. материну управе –
Унутра би –
Дубоко
Живота чист
Можда се другачије осећао.

Али овако!

... овако:

Душа преузме кад се главе отарасимо
И једном када умремо нећемо ни желети да се вратимо.

Па зато молим анђела –
Опенхајмера –
Да ми подари чедо никад виђених размера,
Једно са снагом сто сунца и судских пресуда –
Па да се земља и ја играмо страшног суда.

ИДЕАЛНА

То је она песма што мисао стеже.
Сва од боли саткана у крвави вез,
Горку збиљу и уобразиљу веже
Док на ивици сећања твори нов рез.
То је она песма што мисао стеже.

Лукаво и вешто песма разум трује.
У прикрајку снова ланцима ме гуши
Где гвоздени стихови самотно брује
И последња се нада полако руши.
Лукаво и вешто песма разум трује

А слабашан је ум породити неће.
Трњем је стигла до успомене прве
Где оштрица крви дирну бело цвеће.
Овакву ће песму искуства да смрве
А слабашан је ум породити неће.

Ходником заборав лутаће вечно
И походити снове ко сене сена;
Неће никад чути жуборење речно,
Спознати како голица морска пена.
Ходником заборав лутаће вечно.

¹⁴Кристина Ђукић студент је треће године на смеру Српска књижевност и језик на Филолошком факултету у Београду.

ЈЕДНОЈ ЛИПИ

И без сумње, поглед продоран као хиљаду звезда сјај,
 успављује те у недостижним даљинама,
 док прави најлепше нејасне бајке
 додирујући небеса и сам рај

Тамо, у том туђем свету, непознат и теби и мени,
 на међи љубави и мржње,
 у облаку што потискује олују у себи,
 чека откровљење и крај стрепњи

Плач његов осећа и наш свет сада,
 што је преображен у неостварене снове и маштање,
 вал настао од капљица кривице утапа нас у одаје своје,
 јер нисмо умели друкчије

Погинули загрљаји топе се, нежно и полако,
 као ситне пахуље беле,
 жудња за срећом као терет за пругом,
 више не враћа се

Одлази вагонима у неоповратно,
 као душа која тело нема,
 пламен угашен остаје
 само као горка успомена.

¹⁵Зовем се Александра Аћимовић, имам 24 године и студент сам Технолошко-металуршког факултета у Београду. Своје детињство сам провела у Ковину, и ту сампохађала ОШ „Ђура Јакшић”. Пошто сам од малена била фасцинирана музиком, похађала сам Музичку школу „Коста Манојловић” у Смедереву, у којој сам развила своју љубав према свирању и певању, тако да и данас волим у слободно време да певам и свирам гитару и клавир. Поред музике, занимале су ме и природне науке. Похађала сам средњу Техничку школу „23. мај” у Панчеву, смер - техничар за индустријску фармацеутску технологију, након чега сам желела да проширим своје знање из ове области уписавши се на смер хемијско инжењерство-фармацеутско инжењерство у оквиру Технолошко-металуршког факултета у Београду. Жељу за писањем сам добила тек на крају средње школе, када сам интензивно почела да читам књиге. Волела бих да једног дана објавим своју збирку песама.

Напоследку, усахло срце мора се исповедити,
јер ми шапућеш ћутњем, гледаш очима затвореним,
очекује ме замисао неостварена,
још једна, од многих прича позната овој липи.

Она слуша своје лишће које је већ остарило,
пожутело и опало, постало је део живота новог,
домогавши се траве узвишене уместо отуђене гране,
постало је вечно.

ЗИМИ НИШТА ЗЕЛЕНО

Препавиле нас јоргована клице
бледе, самоникило ничу

Нас је Медитеран саздо
наши су прсти листопадни
док у тами бостан беру

Сољу нас воле образи
пенушави, топли и детиње рујни

Док ми тонемо у плиму
коју смо сами призвали
јецајући зимзелено

¹⁶Теодора Новаковић, рођена 27.12.1999. у Београду. Завршила Девету београдску гимназију друштвено- језички смер. Тренутно студенткиња завршне године студијске групе Српска књижевност и језик са компаратистиком.

МОЈЕ

Странци стаклом раздвојени
На отвореном скривени
Мутно су се гледали
С мреном преко очију

Странци звездама привучени
Позивом судбинске песме
Искорачили су унапред
С ватром у устима

Љубавници телима спојени
Оповргнувши сав простор
У злато су се топили
И са снегом у коси

Душа од раја саткана
Преко брда и њива превучена
Струји сад кроз два бића
Странца с топлим срцима

¹⁷Ања Жигмановић рођена је 2002. године у Суботици. Тренутно студира психологију на Филозофском факултету у Београду, где је претходно годину дана изучавала етнологију и антропологију. У слободно време црта, слика и чита из љубави и пише поезију из потребе. Песме су јој објављене у зборнику поезије „Шраф” и у часопису „Поезија”. Од малих ногу заинтересована је за уметност и фасцинирају је различита људска осећања, стања свести и њихове манифестације, стога настоји да својим радовима прикаже што шири спектар истих – од љубави и чежње, преко носталгије, до дубоке туге и гнева.

4.

Врати ми се не зато што те зовем
 већ зато што тако треба.
 Дођи ми као киша ведром небу
 у ноћи на којем сија једна звезда.
 Ходај док пут ка улицама
 у којима те увек прате пси и мачке
 не наведе на мене.
 Једи са мном отопљену тарту и
 замисли жељу сваког августа 23.
 Смеј се док ми говориш
 да је смоква цвет који
 једе пчеле.
 Не дај ми да плачем,
 не зато што не ваља,
 већ зато што тако не треба.
 Узми ми руку иако је знојава.
 Мириши ми косу и
 причај док не заборавим твој глас.
 Пази на ме као на траву
 за чију сваку трунчицу
 постављаш по једно семе.
 Бори се за маслачак што вене,
 За усамљени сунцокрет који се суши,
 И за увелу ружу коју нико не чека,
 али и за малог цврчка чија
 тишина најављује дугу јесен.

¹⁸Мина Димитријевић, студенткиња четврте године Опште књижевности и теорије књижевности на Филолошком факултету у Београду. Рођена сам у Смедереву 2001. године негде у јануару. Пискарим откако знам за себе, а поезију сам посебно заволела у средњој школи када сам активно кренула да пишем песме. Сматрам се просечном песникињом која није ништа боља од других, јер сви имамо потребу да се изразимо на одређени начин – ово је мој. Волим да пишем на страним језицима (углавном на енглеском, некад се ту нађе и шпански) и не верујем у препотентне и егостичне песнике – искреност осећања ми је главно мерило добре поезије. Волим сунце, снег, понекад кишу и зиму, пролеће и јесен, сунцокрете, руже, лале, рођендане, животиње и чудне људе.

Regresa a mí, no porque te llamo
pero porque debes.
Ven a mí, como la lluvia al cielo azul
en noche en la que solo una estrella brilla.
Camina, hasta que las calles,
en que te siempre siguen los perros y gatos,
traigan a mí.
Come conmigo el pastel derretido y
imagina lo que quieres cada agosto.
Ríete mientras me cuentas
como el higo devora las abejas.
No me deje a llorar,
no porque no está bueno,
pero porque no debes.
Toma mi mano aunque esté sudada.
Huele mi pelo y
hablame hasta que no olvido tu voz.
Guardame como la hierba un tu patio
Luchate para diente de león
que se marchita,
para una rosa
a que ninguno espera
pero luchate y para un pequeño grillo,
que está tranquilo
debe a otoño.

СРЕЋА

‘Сред августа безазлености
Спржено од огрејалог бетона
Невино стопало утонуло је у блато
Није знало шта се крије на крају сеоског јароша
Чинило му се цео неки свет чудан
Где рођенданске торте имају фил на кори
А образе мази шећерна вуна

Спржена од огрејалог бетона
Многа невина стопала скакутала су у месту
Чкиљила у небеску варницу
Док им свет не би постао посве тачкаст
А он се сам загледао у покретно парче памука
Слично зецу са сеоске славе
И помислио како му је лепа и та кора од торте
Јер све што он жели је пиштољ на воду
Да пробуши рупу у небу
И види да ли се иза крије срећа

¹⁹Бранислава Вујанић рођена је 2001. године у Новом Саду. На трећој је години студија енглеског језика и књижевности на Филозофском факултету (Нови Сад), који је уписала 2020. године. Заљубљеник је у жанр јужњачке готике и кратке приче Фленери О’Конор. Тренутно је веома интересује стваралаштво Артура Милера. Када не чита, слободно време проводи уживајући у дугим шетњама и квалитетним филмовима и музици.

БЕБЕЛУШ

Реци, Човек-Бебелуш, да л' си неко
Ил' си ништа кад луташ тако
Без одредишта, и потуцаш се под
Копреном од свиле док не добијеш ћуш,

А тад? Да л' ти жеље ишчиле ил'; би се веселио
Још мало, ил' би чекао весеље,
Заложии десетак двосложница, десетак
Тросложница, зарад једног смешка?

Човек-Бебелуш!
Где је твоја звечка?

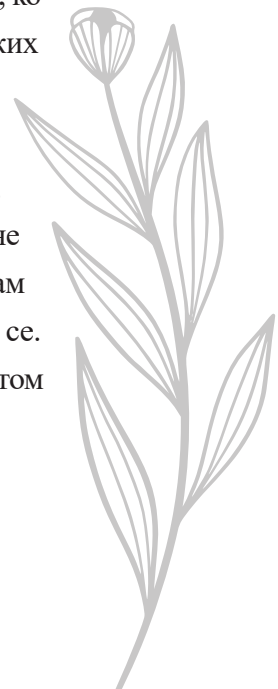
²⁰ Вања Видић, рођена 18.08.2000. у Неготину, у којем је завршила основну школу и гимназију (друштвено-језички смер). Студије књижевности уписала је 2019. године на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду. Посебна интересовања исказује за историју опште књижевности и проучавање поезије од антике до романтизма (Катул, Овидије, Колриџ, Вордсворт, Новалис, Хелдерлин, Жуковски, Пушкин, Љермонтов), као и кратких прозних форми руског реализма (Гогољ, Тургенев, Чехов). Течно говори енглески језик, а поседује знања руског, немачког и румунског језика. Објавила је рад о Вергилијевим „Георгикама” поднасловом „Рим – велика кошница” у студентском књижевном листу Весна, новембра 2020. године. Поред факултета занима је и уметничка фотографија.

КИША

Иванка је умрла јуче, пише ми мајка. Била је моја љубав из младости. Нисам ни осетио да је прхнула из мог живота, и из свог. Падала је киша, пада још увек, јесен је, ваљда то личи тако. Пише ми мајка, брзо је писмо стигло, ваљда и поштари осете кад треба да пожуре, да је боловала, дуго, нисам то никад пре чуо, није ми мајка никад раније о томе писала, ваљда је предосетила да не би требало. Мислио сам да је срећна, или сам бар желео да тако мислим, да осетим, да замислим, и да пронађем утеху зато што сам је оставио. Нисам сигуран да ли стварно осећам да је отишла, не знам ни да ли може негде отићи, нисмо се ни видели дуго, за мене је, заправо, она отишла одавно. Отпутовала, преселила се са овог света. У који то свет? Питам се. А мајка пише, лепо, детаљно, да не би повредила сујету, не би она желела да се осетим кривим, осећам да је о томе мислила док је писала све ово до сад. Није учила школе, али по старинском осећају баба зна да неке ствари треба бар улепшати, дотерати их тако да и звуче и пишу се лепо, као да је и смрт негде лепа или је била лепа сва она коју сам видео. Мучила се, пише, али сад јој је бар лакше. Нека је, нек се одмори, нека и њена мука предахне, тамо је лепше, наивна моја мајка ређа. Почине, као у стиху, да пева о њеној муци, лепо украшен њен први рукопис. Гадно је било, цурила јој је крв стално, свуда, пресвлагали су је, неговали, умрло је у њој, тровало је, детаљише као да је последња која је за руку узела. Мисли ли мајка да је ово лепо, умиру ли све трудне жене овако? Она је ваљда то и раније виђала, мисли да је нормално да напише, или се бар тако чини, да бар кроз речи каже оно што се као слика преносило кроз село. Требало је, ваљда, да се и сам на то свикнем. Зар није и она умрла тако, напречас, у јесен, као и Иванка? Помор, можда сам уклет. Но, привиђају ми се, обе, једна загрљена изнад мене, сопственим се рукама хвата за врат, друга, држи дете, мушко, личи на мене, мој поглед, нос, обрве, мали. У полутами су, а ја сам сам, испред мене – мајчино писмо, њен први рукопис, прелеп, учила га од учитеља, те године, једине када је и ишла у школу, после се запалила, па су је угасили. Не знам где сам, између светова, између њих, офарбан у боју сунца, жућкаст у таласу небесних додира свеће, у овом бедном сакоу пролазника чиновничке праксе. Мастиљава кошуља у превелике рукаве сакоа, ружи ми поставу. Руке, руке, ко у гориле, а глава, мала. Отужно седим, мрмљам, оне изнад мене, као у колу превеликих и опаких жена, играју, држе се некако уврнуто. Руке им заузете оним што раде, све, као у једно, сливају се, некако као поток роморе им стомаци набрекли. Ту се испред чита једна и по страница мајчине књиге. Обавештава ме да је умрла Иванка, а ја је осетим, видим, изнад себе, другачију, не ону коју сам волео пре, никако налик оној прикази коју сам сањао после лежећи поред њене сестре. Отромбољена о сопствене руке, виси јој глава. Видим и њу, сажалила се, она коју сам после волео. Ћути, као да је једино то знала, мигуљи дете у рукама и мало се осмехује, брине се. Као да се не познају, а знале се. Где су? Пише ми мајка да је муж тукао, мучки, често. Шта је у том лепо, о, мајко моја?

²¹Рођен 29.1.2001. у Лесковцу, одрастао у Власотинцу. Студент српске књижевности и језика са компаратистиком, четврта година, на Филолошком факултету у Београду. Пише поезију, прозу и есејистику.

Како то пишеш, зар је то оно што не треба да боли, тако ме не повређујеш, зар не? Мислиш ли, питам се, да бих и ја ударао њена плећа, гурао је у слабине, вукао је за груди и сисе јој увртао док општимо. Мислиш ли мајко да сви то раде? Мислиш ли да сам ја то радио? Нисам. Како онда одједном пишеш тако, не хаотично, тако, уврнуто, неосетно? Нема више тог нежног исказа, као да ја осећам да је и мајка док је писала све време изнад главе имала мог оца, видела га, смејао јој се, испод бркова, гласно, урлао на њу, баш онако како је и сам знао често да чини, па се осетила несигурно, први пут осетила да неко живи и њен живот. Иванка, она, нека од њих, или обе, поред мене или поред неког другог. Нервозно је онда цупкала, мајка, ногом све јаче, решила да јединцу напише све о чему село данима прича, а она, никоме, не сме или не жели. Да исказе оно што је носила, да поприми све то, неку другу боју, неку трећу наду да оцрта у њеном животу, па да сигурно каже, да није све то њено, од ње потекло. Пише ми да ће сутра понети свећу и уместо мене. Нека, каже, ваља се, друговали сте. Друговали, пише некако укусо, као да је и сама знала шта чини, не сме да призна. Друговали смо, сви заједно, стварно. Пише да сада, када нема никога, и кад је умрла као и сестра њена, не жели да остане необасјана свећама из наше куће. Помаже то кад се душа сели, пише. Не знам на шта мисли, верује, изгледа, да душа постоји. Отргне ми мисли, некако нежно, мешање њеног рукописа, дуге реченице и бескрајна мољакања, и кратких, бледих отисака машине

40

коју сваки дан гледам. Прашта свима. Душа се одмара. И мени ће опростити све. Као да је све ово дотукло, све је тако брзо пролази. Не знам да ли сам рањив сада више него што сам малочас био, нисам се осетио тако. Прелази мајка преко свега, каже да ће све проћи, биће дана. Прошла је данас и Иванкина сахрана ваљда, било је, вероватно, мало људи, увек буде тако, плаше се људи да се не пренесе, ваздухом. Пише ми да је виноград родио. Сама је брала бујне гроздове, возиле краве, она их водила, њене лепе краве. Моја је мајка храбри сељак, мучи се, што виноград реже, питам се, мрмљам, причају ми мисли. Не знам, њен је, подсећа је на мајку, слатко вино су пиле. Пише да од њега увек заболи глава увече. Па се лакше заспи, ујутру буде све исто.

СНОБ

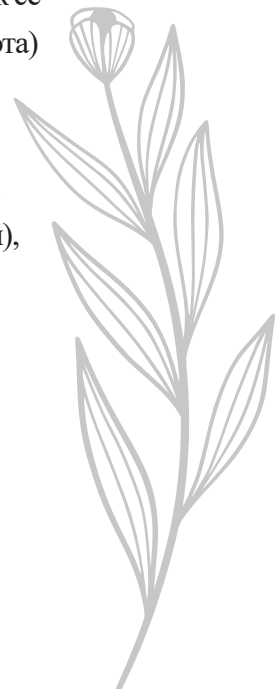
За време владавине краља Александра живео је један београдски сноб, књижевник и тенисер Ђука Пуцић. Иако је у своме друштву говорио да живи у Ресавској улици, ми то не можемо са сигурношћу знати, пошто се са друштвом сретао у различним становима, за које је тврдио да су у власништву његовог богатог оца. Један од тих станова је био на углу Булевара краља Александра (не знамо коме је Александру посвећен овај булевар) и Младонагоричанске улице и имала је две адресе – Булевар краља Александра 123 и Младонагоричанска 23.

Као и за све друго, не можемо сасвим јемчити ни да се овај сноб звао управо Ђука Пуцић. Он је, наиме, тврдио да његови преци са очеве стране проиходе од Пуцића са Корчуле, преци по мајци из породице Калајић из Јужне Србије, и да су му, напослетку, родитељи разведени. Да је Калајић из Јужне Србије, можда му и можемо поверовати због тога што је заиста и лично на косовске и македонске Калајиће, а теорија о Пуцићима са Корчуле је убедљива баш онолико колико и она о пореклу Мимаре, за кога се не зна да ли је био Анте Топић, Мирко Маратовић или штогод треће.

Овде ћемо стати са подробностима о адресама и родословима (јер нас све то заправо и не занима), него ћемо се вратити на живот самога сноба. Овај сноб се, наиме, нарочито узбуђивао на приче о сукобу и борби француске буржоазије против француске аристократије, иако је, разуме се, Француска револуција догађај који се случио пре неколико десетлећа и столећа. Он не само да је безумно промовисао ту застарелу идеологију, већ је сматрао да баш он, као син богатог станодавца, буржуја, треба да поведе борбу за васпостављање јакобинске власти у овом делу Европе. Не можемо рећи да је био недовољно образован за тај подухват (завршио је факултет и био је осредње начитан, као, уосталом, и многи домаћи политичари овог злокобног 20. века), али не само да није имао харизме да буде било какав вођа него је био несигуран у најосновније људске вредности и сопствене каквоће.

Као добар ученик и син богаташа, Ђука је имао широм отворена врата да слободно усмерава и обликује своју личност и каријеру. Међутим, мали дечак је, тако размажен, одгајан на француским чоколадама (док се народ хранио пројом и качамком), био више љубимац београдских салонских дама (као дечак-маскота) неголи самих девојчица. То што су га родитељи нарочитим ургенцијама прогурали да у школу (и касније гимназију) иде у исто одељење са децом богатих предузимача и политичара Краљевине Југославије, само је додатно допринело погоршању ове ствари. Увек лепо сређен – обучен, обувен, лепо зализане косе, Ђука није много марио за свакодневне тескобе и недаће (као његови вршњаци), него се слободно упустио у маштарење и уображавање сопственог света.

²²Срђан Тодоров (Сурдулица, 1993) јесте студент Филолошког факултета Универзитета у Београду, истраживач и колумниста. Био је стипендиста Фондације за развој научног и уметничког подмлатка Министарства за науку Републике Србије. У основном и средњем образовању учествовао је на такмичењима из математике, физике, хемије, српског језика, историје и географије, где је освајао многобројне награде на државној и локалној разини. Написао је више научних радова из математике, физике, историје и других области, а учествовао је и у теренским истраживањима, изради и уређивању научних и научно-популарних сајтова, емисија и јавним научно-популарним наступима. Члан је неколико научно-истраживачких удружења и центара као што су Српски научни центар и Менса Србије.

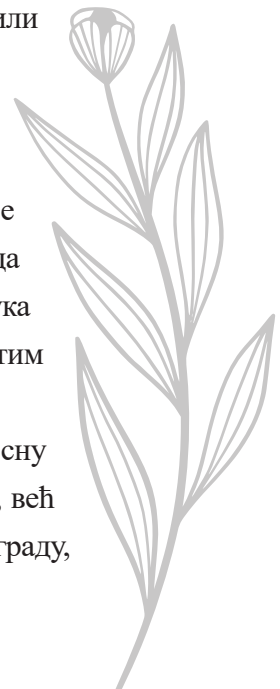

Први објекат ове маште беше Мадлина, ученица из његовог одељења, која се ничим нарочитим није одликовала у односу на друге, а посебно не по лепоти. Ова ћерка индустријалца са Дорћола била је добра ученица, и то га је узбуђивало, јер је и он, као добар ученик, био особито занесен *доктрином разума* и осталим честима филозофије 18. века (које није најбоље разумео, те је од њих створио особита кривоверја о којима ће бити речи). Узбуђивала га је и њена плава, мека коса, и светли, готово албинистички тен, као и пеге на њеном лицу. То не треба да изненађује, јер народне умотворине кажу да уз Цигана најбоље иду бела кошуља, бели коњ и бела жена. Поред ове Мадлине, наш јунак је уистину и изгледао као Циганин поред белог коња. Ми, свакако, не мислимо да су Цигани људи ниже вредности (напротив!), већ само преносимо градске приче које алудирају на гротескни национализам (делимично и фашизам) нашег јунака која у најмању руку нема хомогено етничко порекло.

Будући да је ова Мадлина била једнако сноб као и Ђука (само што то женама не смета, јер је Бог заповедио да оне природно теже комфору), она се гнушала и саме помисли да буде са њим, размаженим, ниским и умно и телесно потпуно закржљалим. Она је волела мушкарце који су одлучни, чврсти, снажни, готово на ивици насилништва. Ђука је тако годинама патио, плачући и јадајући се свима због своје несрећне љубави. У тим жалопојкама и „срцобољама” је стигао и до факултета, а тада је почео да се дружи са врло различном младежи која је исто тако веровала у неке своје, врло различне политичке идеје. Било је ту и соколова, орјунаша, љотићеваца, републиканаца, традиционалних социјалиста и комуниста, синова четничких војвода из Старе Србије. Свега што се могло наћи међу младићима на београдском корзоу.

У овом веселом и разноврсном друштву му је синула идеја да напише футуристички идеолошки роман који је назвао *Витештво ће победити*. Читао га је у пуном заносу у разним кафанама, попут *Златне моруне*, где се скупљала идеолошки разноврсна омладина. Иако се роман није много читао и продавао (заправо га је и Геца Кон преварио у вези тиража штампе, исправно процењујући да исти неће бити читан), Ђука је био и више него задовољан, јер се по први пут осетио прихваћеним у друштву. Заправо, ово је била велика варка и најобичнија неистина, јер не само да су посетиоци ових кафанских дешавања били незаинтересовани за његова досадна читања и друга блебетања, него су се чак и у његовом присуству домунђавали, међусобно изражавајући мишљења да је Ђука луд, острашћен, оптерећен различним фантазијама, те да га треба послати у Горњу Топоницу, као што је краљ Александар послао свог старијег брата и некадашњег престолонаследника. Оговарање се дотицало и упоређења на нивоу гротеске – како особа која је умно и телесно неразвијена може да говори о било каквом ратништву и витештву. Овome су, такође, допринеле и лакрдије које је Ђука неретно приређивао својим „саборцима”. Примерице, једном се тако, у заносу, обукао у костим лава, те је ушао у *Златну моруну* и свечано узвикнуо: „Грађани, поштујте Устав!”.

Међутим, осокољен тиме што је написао роман, наш Ђука је почео да сакупља извесну момчад на идеолошке и поетске чајанке у своме стану. Истина, овај се кружок, ова дружина, већ скупљала на другим местима, али је и наш Ђука, чији отац има неколико празних станова у Београду,

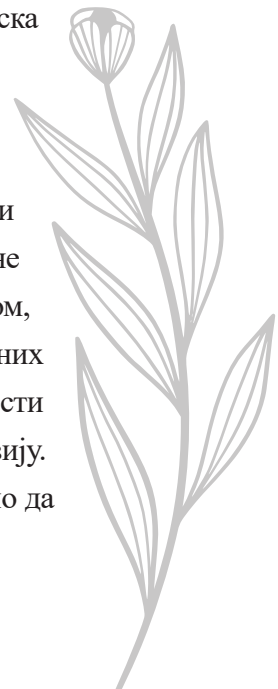

осетио да је то добра прилика да се наметне као вођа овог кружока, те да га у даљој будућности искористи као ударну песницу за остваривање својих државничких подухвата. Међутим, како то обично бива са салонским кружоцима, ту је било свега, само не решености да се изазива устанак против државног апарата. Заправо, у кружоку се није испијао црни чај, који је наш Ђука описивао у својим романима, већ је управо завладао дух алкохолизма, а касније се, захваљујући другим богаташким синовима, у друштву раширила и употреба морфијума, кокаина и других опијата. Видевши да од његових замисли неће бити ништа, Ђука се, после дугог опирања, и сам препустио овим валовима, те се одао пићу као и његово друштво (истина, у мањој мери у односу на остале). Постао је још тужнији због Мадлине и неузвраћене љубави, па је у стању опијености плакао због тога што она не жели да га види. Неки од мушких чланова кружока, нарочито они који су из мањих средина, јесу га на кукњаву због Мадлине додатно задиркивали својим разноврсним лакрдијама, наглас се питајући „*куј је спомен 'о малине'*“, „*ди има маслине, баи ми се једу*“ итд. док су га малобројне (женске) чланице друштва тешиле, говорећи му да ће бити све у реду, иако су међусобно размењивале погледе који говоре да Ђука није сасвим нормалан.

Јунак наше приче, видевши да од његове љубави нема ништа, али и да својом патетиком на необичан начин привлачи пажњу женских чланова кружока, смислио је други начин да оствари неке од својих еротских сањарија. Са две плавуше изразито светле пути (подсећале су га на Мадлину) се договорио да га, за одређену своту новца, физички малтретирају. Ово га је необично узбуђивало, далеко више него тенис који је малтене престао да игра. Касније је чак и један од станова свога оца делимично преуредио за потребе ових еротских сеанси.

Све би ово било у реду да се задржало на приватности. Међутим, једна од ове две плавуше је, из себи својствених разлога, престала да узима учешће у овим чинодејствијима, те се наш Ђука осетио врло увређеним. Истовремено је, понесен „успехом“ првог романа, кренуо да пише други роман под називом *Слобода, једнакост, братство*, где је писао о успесима Француске револуције, односно неуспесима и гресима француске аристократије 18. века. С обзиром да није познавао стварна историјска збивања и стварне актере ових догађаја, не само да је исте измишљао, већ је у роман, поред људских, додавао и животињске ликове, па су тако главни јунаци јуриша на Бастиљу, према овим писанијима, биле домаће и дивље мачке, мишеви и други разноврсни примерци фауне. За изображавања људских ликова је пак користио не само ликове из свог окружења, већ је чак и свој лик (тачније, онако како је себе доживљавао) уградио у лик Максимилијана Робеспјера. Оне које је волео, посвећивао им је посебно место, овенчавајући их готово светитељским ореолом, а онима које је мрзео се сурово светио дајући им унеколико негативније карактеристике од оних које су имали у збиљи. Тако је и ова плавуша имала ту част да послужи за изображавања личности „зликовачке“ краљице Марије Антоанете, која је тлачила добру и поштenu француску буржоазију. Претпоставићемо, ову плавушу то уопште није узнемирило, напротив, тек тада је почела јавно да говори о душевним проблемима млађаногa Ђуке.

Ђука је у овом периоду имао још неке значајне преображаје. Наиме, преко једног од пријатеља, Фолксдојчера из Војводине, повезао се са нацистичким интелектуалним круговима у Новом Саду, био стални гост на њиховим скуповима, те се почео издавати за Немца и Маџара, сада измишљајући нове теорије о своме пореклу. Не само да је постао члан ових удружења, већ је добио и држављанства, стипендије за школовање у Будимпешти и Бреславу, као и чланске књижице НСДАП-а и других десничарских партија из средњоевропских земаља. Истовремено је његов отац оженио другу жену, продао неке од станова, и наш је Ђука остао да, као пролетер, живи од стипендија немачке и маџарске владе у реченим градовима.

Подробности о Ђукином трагичном крају који је ускоро уследио нам нису сасвим познате, а говоре се различне легенде о истоме. Једни говоре да га је у Бреславу усмртио какав мистериозни мушкарац у кога се Ђука заљубио на студијама, а који је заправо само гледао да дође до златних наполеона које је држао у крденцу у стану у коме је живео, те да га је усмртио каквом тупом алатком након што га је затекао на поду своје собе, где је лежао омамљен опијумом. Други пак тврде да се у Београду оштро сукобио са једним орјунашем који је живео у улици Седам кућа, те да га је исти тражио, нашао и убио док се шетао улицом, светећи се због тога што је бескрупулозно исмевао покојне чланове његове породице. Трећи, међутим, говоре да је подлегао након што га је месецима (у малим количинама) тровала иста она плавуша са којом је имао необичне интимне одношаје.

Шта је од тога истина, не знамо, нити смемо да тврдимо. Знамо само да његове романе није читао скоро нико, да и они који су их читали нису запамтили ни речи, а да су саме књиге нестале са полица, као да никада нису ни постојале. Ђаво их је однео, као и нашега Робеспјера (у покушају) у вихорима незнања који су тада харали и Београдом и Европом.

ТЕЖИНА ЛАНАЦА

Један поглед на ледено хладно праскозорје. Један туп, беживотан поглед кроз решетке, док се ускључала крв гаси. Око његовог ручног зглоба – ланци који сежу све до зарђале осовине кревета. Комби који лагано клизи чистим улицама и грохотан смех људских грдосија из предњег дела возила. У задњем делу полицијског комбија је било хладно, а танани зраци зоре су тек понегде шарали унутрашњост. На металном поду је било свега: отпадака, блата, лишћа, људске крви. Тај мирис скорелих црвених флекуца је гушио мозак, спутавао мисли. Али чињеница где и зашто тамо иде упорно му се одбијала о главу и добовала у зидове. Као да је и сам ваздух био против њега. Поред целог света. Хладни, опори, устајали; сопствени дах га је давио. Покушао је да се накашље, али није могао. Покушао је да помери смрзнуте шаке, али су га робовласнички, зарђали ланци у томе спречили. То је био он. И мање од тога. Само још један чича Тома, који је остао без своје колибе зарад кајања туђих грехова.

Недуго потом, комби се зауставио. Након пар вечних минута, тешка врата су се отворила и још једна душа је крвнички била угурана унутра. Тежина ланаца је већ звекетала. Уморно тело се спустило тачно преко пута њега, али им се погледи нису срели. Која је и била поента? Нису себи могли нацртати осмех. Покушали су, али им нису дозволили. А ко су били они? Ко им је дозволио да се мешају у туђе животе? Ко им је дао право да осуђују и кажњавају? Да пружају маске људима које њима одговарају? А управо то су урадили. Свако ко би одбио да им конце живота вуку други, завршио би као распарана лутка у мемљивом ћошку собе или овом комбију. Наједном, све је стало. Време, природа, дисање, крв у њиховим венама, универзум. Песница се стисла, жиле набрекле, али узалуд. Врата су се још једном отворила и двојица мушкараца су устала. Без речи су отходили до врата и сишли са мемљиве платформе. Окренули су се према сивој згради и угледали све затворенике обешене о жичану ограду са болесним осмесима на израђаваним лицима. Знали су да ће њихова бити много гора. Страх, неверица и тужно помирење дозволили су им да скрену поглед и да се по последњи пут сретну. Једва су дисали. Крв им је једва струјала, али су им се шаке сусреле. Снажан стисак руке их је подсетио чему све то. Било је вредно. У земљи која пљује на љубав, дели се у касте и понижава разлике. Било је вредно. Страховит ударац по ногама их је подсетио да се покрену и два човека су, држећи једно другог за руке, ушетали на земљу натопљену крвљу. Плавом крвљу, само зато што није иста као и оне остале. Само зато што струји узводно. Након непуне три корака, нос им је био у прабини, а на њима прљави ђоновни свих оних људи са ограде. Решетке су се уз

²³Зовем се Анђелија Арбутина и студент сам психологије на Филозофском факултету у Београду. Жеља за писањем ми се родила почетком средње школе током које сам учествовала на више прозних такмичења на којима сам и освојила пар награда. Једна од мојих кратких прича је објављена у две збирке поезије и кратке прозе – „Рукописи 41” (2018. године) и „Чаробни свици” (2020. године). Иако сутра предмет мог занимања неће бити реч у књижевном смислу, биће јако битан аспект јер ме највише занима клиничка психологија и уопштено разумевање људи и њихових осећања, а што би професорка с мог факултета рекла: „Ако не разумете оно што је Хомер написао, како ћете разумети човека који седи испред вас?”

громогласан крик затвориле и очевидаца више није било. Руке којима су се држали биле су им сломљене, а они су у себи понављали да је вредно док им се крв расипала по хладној, осветничкој земљи. Било је вредно, било је... И даље је.

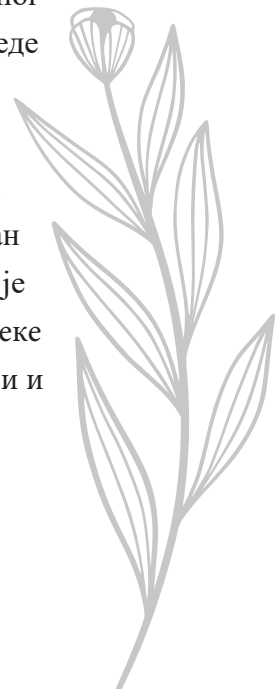

НИКО И НИШТА

Устао је овог јутра као и сваког другог, полако, без журбе, и запутио се ка балкону малог самачког стана на четвртом спрату. Ускоро свиће, пет је сати ујутро. Од спавања је давно одустао, не иде му од руке. Можда проба опет за сат или два да крочи у сан, чисто да не одузима себи наду за уточиште. Сјео је на малу пластичну столицу на балкону и узео са округлог столића пакет цигарета, које су ту себи нашле склониште преко ноћи. Извадио је прву, запалио је и увукао дим. Одавно је то престало да га смирује или да има било какав утицај, осим очувања давно започете самоубилачке навике. Погледао је у даљину, у попаљена свјетла ноћне расвјете града у којем живи. Пустинја од бетона протезала се докле поглед сеже. Колико год га мучиле нервоза и неиспаваност, у овим моментима је ипак у некој мјери уживао. Имао је осјећај да је сам на овом свијету, док је напољу мртва тишина гушила сваки педаљ видика. Испушио је једну цигарету, па још једну. Схвативши да је сан одлучио да и данас са њим буде у свађи, полако и тихо се повукао назад у стан. У малом углу стана који је називао дневни боравак, а који је заправо био дрвени сто са четири столице, поред којег су се налазили шпорет, судопера и фрижидер, испржио је себи три јајета. Завршивши доручак, видио је кроз прозор како сунце пуца прве зраке дана преко кровова бетонских кула. Скувао је кафу и поново изашао на балкон да, уз шољу кафе и трећу цигарету, посматра рађање новог дана. Комшије су временом подизале ролетне и палиле свјетла својих домова. Као давно уснула звијер, град се полако буди и спрема да своје становнике прогута чељустима монотоније и обавеза. Понедјелјак је. Кафу је испио у цугу. Ни она му више не представља задовољство као некада, постала је ритуал, као и већина других навика које је практиковао.

Када је завршио јутарњи ритуал, обукао је црвено-црну карирану кошуљу и фармерице, навукао чарапе на ноге, опрао зубе, умио се, обуо ципеле, нагрнуо капут преко леђа и изашао на врата. У пролазу је срео стару, полуглуву и полуслијепу комшиницу, која га није примијетила, те јој се није ни јавио, као и сваки пут до сада. Без икакве примјесе журбе у кораку напустио је зграду и, на путу до радног мјеста, у успутној продавници купио нешто мало хране за касније. Није имао обичај да једе много, а није неуобичајено ни да прескочи оброк. Са кесом у руци и руксаком на леђима наставио је пут ка радном мјесту.

Радни дио дана проводио је на десетом спрату веома модерно изграђеног солитера, куцкајући на рачунару који је припадао послодавцу. Бјелина екрана му је из дана у дан еродирала малу количину здравог разума која му је остала нетакнута. У просторији је поред њега у сваком моменту било бар десет особа, са којима није комуницирао без пријеке потребе. Ходали су тамо-амо и извјештачено комуницирали једни са другима, како би себи и

²⁴Спасоје Суботић има 22 године, рођен је у Брчком, БиХ. Одрастао је на књигама, игрицама, стриповима, филмовима и серијама свих жанрова. Завршио је општи смјер ЈУ Гимназије „Васо Пелагић“, Брчко, Дистрикта БиХ. Тренутно је трећа година студија кинеског језика, књижевности и културе на Филолошком факултету Универзитета у Београду. У слободно вријеме не може да спава.

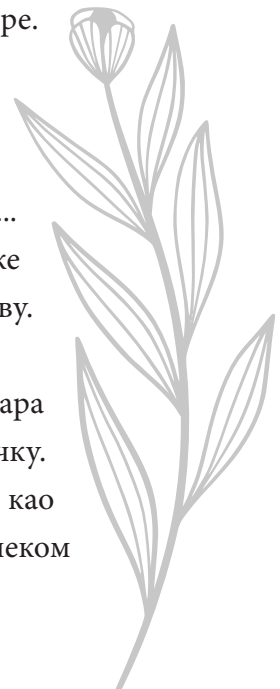
о себи створили илузију друштвености. Након неколико сати провјеравања података, уношења цифара и провјеравања прерачуна, осјетио је бол у сљепоочницама и одлучио да изађе на балкон и запали цигарету уз јело. Препипавши најпре џепове капута, а затим и џепове фармерица и кошуље, схватио је да је кутију цигарета и упаљач заборавио у стану. Нема везе, није ни битно, изаћи ће бар да поједе храну коју је купио. Тројица колега су имали исту идеју и већ су пушили на балкону и ћаскали. Није им пришао, издвојио се у страну, у ћошак балкона, и у тишини јео сендвич и посматрао сад већ увелико живи град, који, као уосталом и колеге, комшије и успутни пролазници, није обраћао пажњу на њега.

На крају дана, пред прве знакове вечери, купио је своје ствари и запутио се кући. Успут је, у истој оној продавници, купио боцу јефтиног вина, намјеравајући да се с њом вечерас обрачуна у четири ока. Купио је и додатну кутију цигарета, сјетивши се да је она на балкону при крају.

Опет је прошао поред полуглуве и полуслијепе комшинице, поново јој се не јавивши. Ушао је у стан, закључао врата, одложио капут, изуо се и упутио ка балкону. Завалио се на пластичну столицу, запалио цигарету и отворио вино. Пио га је директно из флаше, није имао разлога да прља чаше. Он, мртва тишина, вино, цигарете и град, који се мигуљи ка сну. Цигарета за цигаретом, гутљај за гутљајем, падала је ноћ. У једном моменту, након сат времена овог самоуништавајућег ритуала, осјетио је како му се спава, па је угасио цигарету у пепељару на столу, затворио скоро докрајчену флашу вина и одложио је у фрижидер за сутра. Скинуо је са себе све осим доњег веша и легао у кревет, покушавајући да пребјегне преко границе сна. Напољу се град гаси, један по један становник своје обавезе одлаже за нови дан и поздравља се са сунцем. Улице још једном остају пуне и пали се ноћна расвјета.

Отворио је очи на пијеску пустиње, не сјећајући се одакле ту ни зашто. Један поглед ка небу, на којем су се два сунца наизмјенично повећавала и смањивала, потврдио му је да је ово сан. Ипак, није се могао пробудити иако је знао да сања. Наумио је да крене према једном од два сунца, али је примијетио да су се она спојила у једно, сачињено од два полукруга, налик на дводимензионалну бундеву, те је кренуо у том правцу. На пола пута ни до чега учинило му се да испред себе види море. Одједном је оједнио и убрзао корак. Што је брже ходао, то је море било даље. Стао је да се одмори и помислио како би добро било да море може да дође њему. Завршивши мисао, осјетио је влагу под ногама, а затим нестанак тла и пропадање у дубоку, црну воду. Наступило је сумануто махање рукама и ногама и узалудни вапај за ваздухом. Минут...два... три... Почињао је да губи свијест у силном налету милиона литара воде. Пожелио је да може да контролише своје стање и тог момента је, са висине од око два метра, пао на мекану траву. Усправио се

и покушао руком да исциједи мајицу, али био је сув као барут. Осврнуо се и на десетак метара од себе примијетио највећу змију коју је икада видио, бар двадесет и пет метара дугачку. Силно се преплашио, али је било нечег питомог у њеном погледу и померању репа, којим као да га је дозивала да приђе. Урадио је незамисливо и пришао змији. Змија га је поздравила неком

врстом наклона главе, на шта је узвратио истом мјером. Репом је показала на своју лијеву страну, са које је стајало повисоко дрво јабуке, а затим на десну, са које је била постављена обична дрвена столица. У глави је чуо ријеч – бирај. Схвативши да би пењање на дрво изискивало много напора, а осјећајући и даље умор од дављења у рукама и ногама, одлучио је да сједне на столицу.

Пробудио се, овог пута у свом малом самачком стану на четвртом спрату. Опет онај исти сан... Није често спавао, а камоли сањао, али када јесте, то би увијек био исти сценарио: пустиња, дављење, ливада и... никада није могао да се сјети шта дође на крају. Устао је, полако и без журбе, и упутио се ка балкону. Сан о пустињи, дављењу, ливади и крају којег се не сјећа већ је излазио из сјећања. У том забораву ће и остати док поново не буде сањао. Пет је сати ујутро. Запалио је цигарету. Излази сунце и почиње нови дан.

ХЛАДНО ПИВО

Морам сам по пиво, а најјефтиније је у малом маркету поред СКЦ-а где ради она надрндана жена. Свака посета продавници ми се своди на куповину „бомбе” од два литра, али то не спречава радницу Дубравку Дуцу да ме прати, проверава, и поставља питања када дођем на касу. У једној од игрица коју ми је Мики нарезао има једна баба- вештица која живи у малој, дрвеној колиби на крају зачаране шуме - иста Дубравка. Док сам играо, дошао сам до баба-вештице, питао је да ми покаже пут до краљевог замка, али она се претворила у змаја и убила ме. Између мене и пива - Дуца змајица. Стављам руку на ручку, гурам. На вратима пише „вуци”. Отварам врата и на кваки остављам мокар траг. Нема Дуце.

Нема ни корпе. Мајица ми је мокра око врата. Могу и у рукама да однесем пиво до касе, али шта ако помисле да крадем? Или ако ранцем нешто закачим, па морам да се правдам како то нисам намерно урадио? Длановима бих могао да окупам све Циганчиће с Врачара. Јеботе, какав сам ја мамлаз, знао сам да ми је све најгоре прешло од ћалета, пре свега то да се знојим к’о свиња. Боже, ако си ту, смањи ми проблем са знојним жлездама.

Настављам дуж реда, право су фрижидери. Чујем откуцај бар кодова, таман да покупим пиво, и каса ће највероватније бити празна.

Нема пива од два литра, само конзерве. Мораћу да узмем нехлађено, што значи да морам да прођем поред сухомеснатог, а тамо стоји двоје људи. Раширили су се тако стратешки да не могу да прођем, а да их не замолим да се помере. Мајица ми се кроз залепила за леђа, нема шансе да то не приметите. Идем окол.

Стомак ми завија као да је прикључен на појачало. Прелећем преко радње, тргам пластику с новог паковања, узимам једну флашу.

На каси нема купаца. Касирка ме незаинтересовано гледа и фасцинантно спорим покретима креће да откуцава рачун. Улази нова муштерија, осећам налет свежег ваздуха, још мало и слободан сам, нећу више никада да уђем у ову баксузну радњу. Неко ми додирује раме. Змајица лично. Дубравка Дуца стоји и гледа ме снисходљиво својим продорним змијским очима. Усро сам се. Фигуративно. Гутам кнедлу. Гледамо се. Ако се не померам, можда ме остави на миру. Шта ако ме је све време посматрала? Јебем ти, знао сам да је требало да узмем корпу. Она двојица са сухомеснатог сад стоје иза ње. Мрко ме гледају. Дуца пружа руку према мени. Готово. Сад ће кренути да ме претреса. -Дечко, јесу ово твоје паре?

²⁵Анђела Ђокић рођена је 1993.године у Београду. Студирала је норвешки језик на Филолошком факултету у Београду, поред тога била је стипендисткиња Универзитета у Агдери и Универзитета у Хелсинкију. Коауторка филма „Поезија у фокусу”. Њене песме су објављене у зборнику учесника радионице писања ППМ Енклава „Тајни град”, часопису за књижевну теорију „Поља”, и бројим интернет порталима за књижевност и културу. Добитница је награде „Тимочка лира” за 2021. годину. Године 2022. издаје свој песнички првенац „Страх од река”. Пише поезију и прозу, предаје норвешки језик и бави се музиком.

ПОЕТИКА АНТОНА ПАВЛОВИЧА ЧЕХОВА НА ПРИМЕРУ *ДАМЕ С ПСЕТАНЦЕТОМ*

У плејади руских писаца деветнаестог века Антон Павлович Чехов (1860-1904) је најмлађи и упркос томе што је изгледало да је руска књижевна мисао већ обухватила све теме иманентне стилској формацији реализма, његов таленат је, уз плодносноу литерарну генетику²⁷, после свих успео да изнедри аутентичну визију света и живота. Чехов доводи до логичког завршетка изражајне, значењске и тематске могућности реалистичких књижевних пракси, али, истовремено прави искорак у односу на њих и усмерава се ка импресионистичким типовима приповедања и казивања стварности. У равни форме којом се Чехов у највећој мери служио - приповетке - значајно је осврнути се на Толстојеве речи којима он описује специфичност књижевног поступка свог млађег колеге.²⁸ Толстој издваја Чехова у односу на друге писце, али и спрам себе самог и одређује га као веома блиског импресионистима; тврди да Чеховљеви насумични потези четкицом постају један од главних чинилаца његове поетике. Галина Лукић објашњава да Чехов, неселективно мажући бојама које су му у датом тренутку при руци, приморава читаоца да сву своју пажњу посвети тим потезима, дакле ситницама, детаљима, који наизглед немају никакве везе једни са другима, потом да одмицањем од непоновљиве слике коју творе продре у њихове узајамне односе, да ту слику доживи и осети нераскидиву везу са космосом.²⁹ Особеност чеховљевског детаља састоји се у необичној кореспонденцији плана садржаја са планом израза: суштина приказаног актуализује се коришћењем минималне

²⁶Вања Видић, рођена 18.08.2000.у Неготину, у којем је завршила основну школу и гимназију (друштвено-језички смер). Студије књижевности уписала је 2019. године на Катедри заопшту књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду. Посебна интересовања исказује за историју опште књижевности и проучавање поезије од антике до романтизма (Катул, Овидије, Колриџ, Вордсворт, Новалис, Хелдерлин, Жуковски, Пушкин, Љермонтов), као и кратких прозних форми руског реализма (Тогољ, Тургенјев, Чехов). Течно говори енглески језик, а поседује знања руског, немачког и румунског језика. Објавила је рад о Вергилијевим „Георгикама” под насловом „Рим – велика кошница” у студентском књижевном листу Весна, новембра 2020. године. Поред факултета занима је и уметничка фотографија. ²⁷Синтагма коју Владимир Меденица користи у својим огледима о руској филозофији и уметности. Видети: Владимир Меденица, *Одрази у сребрном огледалу*, Графичар, Горјани 2013. ²⁸„И Чехова как художника, нельзя даже сравнивать с прежними русскими писателями — с Тургеневым, с Достоевским или со мною. У Чехова своя особенная форма, как у импрессионистов. Смотришь, человек будто без всякого разбора мажет красками, какие попадают ему под руку, и никакого как будто отношения эти мазки между собою не имеют. Но отойдешь, посмотришь — и в общем получается удивительное впечатление. Перед вами яркая неотразимая картина. И вот наивернейший признак, что Чехов истинный художник...” у *А. П. Чехов. Литературный быт и творчество по мемуарным материалам*, сост. В. Фейдер, Академия, Ленинград 1928, глава 25, с. 318-19, цит. према Галина Лукић, *Уметнички детаљ у новелама Антона Павловича Чехова*, Филозофски факултет Нови Сад 2018, стр. 18-19. ²⁹Исто, стр. 19. Важно је истаћи то да су поменути Толстојеви коментари изречени позитивно вреднујући Чеховљевој кратку прозу уопштено, међутим о „Дами с псеганцетом” Толстој се није похвално изјаснио — „Это всё ничше”. Он је протагонисте ове приче осудио и окарактерисао као неспособне да развију јасан поглед на свет и да разликују добро и зло. Видети: <http://chegov-lit.ru/chegov/text/dama-s-sobachkoj.htm>.

количине језичких средстава, нагласак је и даље на приповедању, међутим кроз суздржаност и одсуство. Циљ овог рада јесте да Чеховљев стваралачки проседе, оличен управо у његовој способности да путем малог открије *велико*³⁰, испита на примеру приповетке *Дама са псетанцетом (Дама с собачкой)*.

Текстуална структура *Даме са псетанцетом (1899)* згуснута је; њени делови веома су бременити значењем и може се рећи да је готово свака реч смисаотворна. Чехов, како Владимир Набоков пише, *улази без куцања у ову причу*.³¹ Већ се у првим пасусима дела читалац упознаје са главним ликовима, Дмитријем Гуровом и Аном Сергејевном, а убрзо и са централном темом прељубништва. Уводни део текста, који прати њихов боравак на обали Јалте и развој летње ванбрачне авантуре може се посматрати као преиначење мелодрамског сижејног тока шунд литературе: мушкарац и жена који су у кримско одмаралиште дошли без друштва супруге односно супругаживају једно у другом, међутим, Чехов смисаони врхунац булеварског штива користи као увертиру за егзистенцијално и психолошки усмерено проширење које ће резултирати истинском заљубљеношћу ликова, односно немогућношћу да се јалтско искуство исцрпи краткотрајношћу узајамног задовољства Гурова и Ане Сергејевне.

Прича се отвара фигуром младе даме која се појавила на обали Јалте са белим дугодлаким псетанцетом. Она се у текст уводи посредством градске јавности заинтересоване за њу – *говорило се да се на морској обали појавило ново лице... нико не знађаше ко је она, и зваху је просто тако: дама са псетанцетом*³² – али се њено име сазнаје преко тачно одређене особе, Гурова, Московљанина са дугим стажом у варању своје супруге, коме ће она након упознавања дати своје поверење и сматрати га *добрим, необичним и узвишеним*³³. Откривање даминог идентитета сачувано је за њега, туристу који се након две недеље боравка у Јалти такође почео интересовати за нова лица, при чему би се могло закључити да је на обали било још њему непознатих и привлачних жена, а ипак, у датом тренутку, док је седео у павиљону код Вернеа, посебну пажњу привукла му је незнанка која је шетала са својим љубимцем и управо ће он бити тај који ће иницирати њихов сусрет и дознати да се она зове Ана Сергејевна фон Дидериц. Сходно томе, Гуров се може сматрати инстанцом у највећој мери одговорном за њихову љубавну аферу и то је чињеница која је у потпуности у складу са његовим доживљајем себе као великог заводника коме се ниједна жена није одупрела. У његовој визури и Ана Сергејевна задобија црте фаталне заводнице, међутим, развијајући истинска осећања према њој Гуров изневерава донжуановски освајачки модел, а Ана, кајући се након што превари свог мужа, показује се као неискусна млада жена која нема ни љубавно ни сексуално искуство. Читалац увид у Гуровљев стварни доживљај везе са Аном добија тек када се јунак врати у

³⁰Галина Лукић, *Уметнички детаљ у новелама Антона Павловича Чехова*, Филозофски факултет Нови Сад 2018, стр. 33.

³¹Владимир Набоков, „*Дама с псетанцетом*”, *Есеји*, NNKInternacional, Београд 2006, стр. 82.

³²Антон Павлович Чехов, „*Дама с псетанцетом*”, *Дама са псетанцетом и друге приповетке*, Вулкан издаваштво, Београд 2019, стр. 57.

³³Исто, стр. 67.

родну Москву, у трећем делу приче, док се привид о Ани као јакој заносној жени руши већ у првом и то његовим речима: *Ипак има у ње нешто што изазива жаљење*³⁴. Оваквом изјаловљеношћу првобитне назначености ликова такође се потврђује Чеховљева способност да приступи конвенцијама и измени им значење.

Иако се из текста може лако закључити да је Гуров човек чија животна реалност у сваком погледу оскудева у суштини, аутор га ипак пушта да се Ани Сергејевној представи у крајње привлачном маниру. Њих двоје зближавају се на врло тривијалан начин, тако што он дозива и мази њено кученце, а дани које након тога проводе заједно такође бивају засновани на размени испразног садржаја. Врло је важно застати на тим сценама с обзиром на то да се њима веома добро очитује сведеност Чеховљеве фабуле. Наиме, постоји спољашња догађајност – Гуров и Ана чине браколост – мада је суштина и даље везана за оно неизговорено, односно за нутрину која је назначена само структуралним распоредом симболички прегнантних елемената. Таласи, море, небо, ветар, пејзажи, природа уопште, лајтмотивски су присутни и њима се расветљава драма коју протагонисти проживљавају, али коју нису способни да артикулишу. Пејзаж и човек се у Чеховљевим приповеткама налазе у сталној узајамној вези. *Кретања* природе поклапају се са кретањима у човеку и душевна стања се на тај начин не приказују директно, већ се представљају путем слика материјалног света. Апстракција осећаја код Чехова добија естетске квалитете: звук, мирис, боја, будући *равноправни чиниоци* емоционалне комуникације двоје људи, утичу на читаочево поимање дате ситуације, тако да се визуелни доживљај света, аудитивни и одоративни детаљи сматрају неодвојивим компонентама Чеховљевог поетичког апарата. Један од многобројних примера могао би се односити на тежак ваздух при сусрету љубавника, којим се указује на неподобност њиховог односа. *Загушљивост* у природи претходи развоју љубавне повести Ане и Гурова – у *собама беше оморина, а на улицама је вихор разносио прашину и скидао шешире с главе*³⁵ – и њоме као да се наговештава будућност са много немира. Њихов први пољубац праћен је *мирисом и влагом цвећа*³⁶, дакле пријатношћу, али и нечим што може бити тегобно те указивати на тесноћу обавезности према другој жени, односно другом мушкарцу, то јест брачном партнеру. *Запара у њеној соби*³⁷ говори у прилог томе да је њихова љубав, ма где се остварила, била забрањена и компликована.

Постјалтски период тема је трећег и четвртог поглавља приче и у њима се веома јасно уочава Чеховљево умеће да елементе текста који се на почетку појављују као случајни или непотребни, открије као носиоце смисла будућих догађаја. Све текстуалне јединице су повезане и у служби су сажетости. Анин лорњет, на пример, представља лајтмотивски знак спајања удаљених елемената, јер ће она исти *обични лорњет*, кроз који је посматрала бродове како пристижу у Јалту, носити и у позоришту у граду у коме живи; потом, Гуровљево лако налажење Ане Сергејевне у Серпухову помоћу њеног, за руски

³⁴Исто, стр. 61.

³⁵Исто, стр. 61.

³⁶Исто, стр. 62.

³⁷Исто, стр. 62.

простор атипичног презимена – немачког Фон Дидериц. Гуров, кад испред Анине куће угледа кученце, одједном заборава како се оно зове, међутим, занимљиво је то да он ни у једном тренутку Аниног и његовог одмора у Јалти заправо није сазнао име тог белог шпица. Као неко ког ће он у мислима стално упоређивати са Аном истиче се Гуровљева ћерка, али, значајан је и помен двојице његових синова гимназиста, при чему се може успоставити паралела између њих и њихових вршњака који ће у трећем поглављу, пред улазом у позориште посматрати Гуровљево и Анино поновно виђење: *Мало више, на платформи пред улазом, двојица гимназиста су пушили и гледали доле, но Гурову беше свеједно, он привуче к себи Ану Сергејевну и стаде јој љубити лице, образе, руке.*³⁸ Оваква равнодушна реакција Гурова на околину могла би се поимати као краткотрајна одлучност у намери да више ни од кога не крије своју љубав са Аном, па чак ни од сопствене деце.

Досада је оно што обележава прошлост и једног и другог протагонисте и надрастање таквог егзистенцијалног модела за њих је могуће само када су заједно. Две ни по чему посебне јединке, промашиле су своје животе баш зато што су промашиле своје брачне партнере, а самим тим и укупну животну структуру, па једино драгоцено у њиховој садашњици постаје нова, смислом испуњена рутина љубавног састајања у Москви, која нужно мора бити ствар тајне, дакле непомирљивости среће коју љубавници једно другом омогућавају и несреће живота које свакодневно воде. Стога, суочени сами са собом, али и једно са другим, Ана Сергејевна и Гуров у четвртом, последњем делу приче наслућују да их многе патње тек очекују. Међутим, физички завршетак текста не одговара никаквом сижејном довршењу, односно закључку. Крај је двосмислен и наговештава нејасну будућност двоје људи који се воле. *Најзаплетеније и најтеже тек сад почиње*³⁹ речи су којима се приповетка завршава, а које могу упућивати на одлуку о животној промени или се могу односити на немоћ ликова да се јавно одрекну сопствених брачних заједница зарад узајамног задовољења које би из њихове везе проистекло, *међутим чак и оно што нам код Чехова изгледа као недовршено, што лебди на последњем рубу приче, то је оно драматично које назиремо да само живот може дорећи или осудити на нерасплетивост*⁴⁰.

Поводом *Даме с псетанцетом* Чехову су критичари често замерали незаинтересованост за анализу и решавање малограђанске брачне проблематике, као и претерано бављење детаљима.

⁴¹ На пример, када Гуров стигне у Анин провинцијски градић, аутор у први план не ставља тежину ситуације у којој се јунак налази, већ даје врло исцрпан коментар о материјалу хотелског тепиха, мастионици, губернаторовој руци иза плишане завесе, месним кицошима са рукама на леђима. Чехов, дакле, оно што би други проценили идеалном фабулом, свесно заобилази и споредним стварима и појавама

³⁸Исто стр. 75.

³⁹Исто, стр.79.

⁴⁰Марко Магарашевић, „Предговор”, *Антон Павлович Чехов: Изабране приче*, Рад, Београд 1988, стр. 6.

⁴¹Владимир Набоков, „Дама с псетанцетом”, *Есеји*, NNK Internacional, Београд 2006, стр. 90.

додељује (можда не на први поглед) значајне улоге, чиме радњу приче *ослобађа наметљивости уобичајено привлачних мотива*⁴².

У својим есејима о Чехову, Владимир Набоков пописује седам одлика типичних како за *Даму са псетанцетом*, тако и за остале Чеховљеве приповетке: под првом подразумева језик који је *најприроднији могући*, друга се односи на детаљ као смисаоно језгро уметничке слике, трећом одликом истиче се непостојање било какве моралне поуке у причи, потом говори о заснованости дела на систему *таласа*, односно на нијансама различитих расположења, па о Чеховљевом брисању граница између узвишеног и ниског – *кришка лубенице и љубичасто море и губернаторове руке чине суштину овог света* – шесто својство тиче се краја приче, који заправо никада не представља коначан крај за јунаке с обзиром на то да докле год су живи дотле трају и њихове недаће, снови и надања. Последња ставка коју Набоков наводи указује на Чехова као приповедача који се удаљава од сижејне организације текста тако што се задржава на споредним појединостима које, иако лишене очигледног значења, бивају врло важне за атмосферу читаве приче. ⁴³ Ослањањем на скуп особености које Набоков излаже потврђује се оно изречено на самом почетку рада – одрицањем од било какве потенцијалне експликације сопственог става, укидањем дидактике, морализаторских пасажа, сентименталности, компликованих мотивација, психолошке дубине јунака, свођењем фабуле на један строго омеђен ток, склоношћу истицања случајних семантички оптерећених детаља и суздржаним приповедањем, дакле низом редуктивних поступака, Чехов успева да изоштри егзистенцијалну збиљу онога што је приказано и да каже више од онога што се на први поглед чини могућим; тако писац читаоцима пружа *непатворену и ничим нарушену уметничку истину, која се истовремено намеће и као истина о животу*⁴⁴.

⁴²Марко Магарашевић, „Предговор”, *Антон Павлович Чехов: Изабране приче*, Рад, Београд 1988, стр. 6.

⁴³Владимир Набоков, „Дама с псетанцетом”, *Есеји*, NNK Internacional, Београд 2006, стр. 94-96.

⁴⁴Владимир Меденица, „Зло ће се прелити преко свих обала: Антон Чехов и крај руског реализма”, *Одрази у сребрном огледалу*, Графичар, Горјани 2013, стр. 8.

ДЕТЕ И ДЕТИЊСТВО У ПОЕЗИЈИ НЕДЕЉКА ПОПАДИЋА

Ново поглавље у савременој књижевности за децу почиње са Недељком Попадићем и његовим стваралаштвом за децу и младе. Његова поезија, иновативна и пуна свежине, стиховима, мотивима и порукама учинила га је једним од писаца који је за кратко време изазвао пажњу најмлађих читалаца и критике, и тако досегао врх читаности и популарности у књижевном свету.

Недељко Попадић (1961) познати је српски песник за децу, а интересовање за поезију изразио је још у средњој школи, када је, као средњошколац, објављивао песме у Младости и Змају. Готово све песме објавио је у *Политици за децу*. Основао је часопис Златно перо у Бањалуци, а 2001. године покренуо је познати дечји часопис Витез, чији је главни уредник. Покренуо је едицију Дечја литература у издаваштву Дата статуса и фестивал писаца за децу Витезово пролеће. Многе песме су компоноване и награђиване на музичким фестивалима. Добитник је бројних награда, међу којима се посебно издваја Песников прстен, награда која се добија за животно дело. Објавио је књиге *Ко ће кловна да насмеје* (1992), *Тата, немој да будеш ловац* (1993), *С нама више нема шале* (1993), *Победа и Дечак и планина* (1996), *Срце служи да се дружи* (1996, 1997), *Три јаблана* (1998), *За сва времена* (2001), *Сав сам од стакла, сав сам од пене и Чему служи срце* (2001), *Ја сам твој друг* (2003), *Песме* (2006), *Београдски Том Сојер* (2007), *Сан* (2008)

Као велики познавалац дечје и младалачке душе и тежњи, у поезији им прилази отворено и благо, са поштовањем и љубављу, вреднујући све оно што детињство и младост чини онаквим какви јесу. Његове песме, намењене управо најмлађима, али истовремено и највећим критичарима, малим људима великих осећања, дубље су и осетљивије од оних намењених одраслима. Његови стихови блиски су дечјем искуству и из перспективе наивног лирског субјекта сведоче о одрастању и суочавању са противуречним осећањима и слутњама. У њима Недељко Попадић са децом пати, радује се, стрепи, награђује их, проживљава све што и они. У безазлености и слободном духу младог бића, пред којим се тек отвара свет са свим својим манама и врлинама, отвара се могућност да се проговори о сложеним темама, уз задржавање везе са непосредним искуством, свим оним што је и сам песник доживео и преживео. Пишући о тако блиским, а истовремено и далеким темама, поготово онима који су изгубили дете у себи, стварао је својеврсну историју најлепшег доба живота, утискујући у њега наративну ноту и приповедајући о ономе о чему се неретко снови, да би на крају песме дао њено коначно

⁴⁵Моје име је Јелена Илић и по професији сам мастер професор српског језика и књижевности. Основне и мастер академске студије завршила сам на Филолошком факултету у Београду, а тренутно сам студент докторских студија на Филозофском факултету у Нишу. Током, али и након студија усавршавала сам се у областима које ме занимају, те сам похађала бројне семинаре и курсеве, волонтирала у бројним организацијама. Предајем српски језик и књижевност, српски као страни и српски као завичајни језик, лекторишем и пишем. Водим Инстаграм страницу [srpski_casofil](#).

разређење. Отуда је његова поезија посвећена детету и детињству прави уметнички доживљај у сусрету са најмлађима.

Попадић у својим стиховима проговара из дубине душе, из срца и из свог искуства. „У богатству детињства које је у поезији Недељка Попадића час сетно час суморно, а час ведро и распевано, осећа се лирик с доживљајем аутобиографске скале слика и сцена” (Марјановић 1997: 9). Час пером животне радости, а час пером сете и носталгије, Попадић приповеда и гања и одраслог човека, али и дете, које нема толико развијену свест о поимању стварности као зрео и одрастао човек. Све боје живота уткане су у редове песама као слика песникове интимае. Слика о детету као чистом и неисписаном листу хартије, које љубављу, правим и моралним вредностима досеже оно божанско, оличена је у песми „Нова учитељица”. Деца су представљена као велики мали људи, срца отвореног и пуног љубави према учитељици Драгици. Док нова шета између клупа и посматра их, они мисле на стару учитељицу, која је у болници и која их је називала разним лепим именима и тако их учинила блиским себи. Показала им је љубав, разумевање и поштовање, и тиме нас Недељко Попадић подсећа да се и снови детета морају чути и уважити. Онда када деца осете љубав и поштовање старијих према њиховим крхким душама и неисквареним тежњама, она ће себе давати у том односу још више, непрестано показујући драгоцену љубав, која никада не умире, већ живи вечно, чак и када та особа, попут старе учитељице, нестане из њиховог живота.

Тема детињства испреплетена са темом старости исприповедана је и у песми „Мој професор стари”. Насупрот старом професору, којег воде у старачки дом и чији је живот стао само у један кофер, стоји дечак који о професору прича, сећа га се и опрашта се са њим у мислима. Дечак, на почетку животног пута, гледа како стари професор стоји последњи пут на вратима и стрепи од оног неизбежног што надлази и попут немани у магли само чека своје жртве.

Попадић нам показује да су деца, иако још увек наизглед незрела да разумеју оно што је испред њих, заправо она која, попут одраслих, најбоље разумеју живот. Песме о старој учитељици и старом професору имају баладичан тон, представљају сусрет са старошћу и неизбежним крајем животног пута, и чежњу за оним некадашњим, али је истовремено у њих уткано и много наде и срдчности према онима који су деци драги, које ће она волети и након физичког нестанка. Оне су истовремено обојене сетом, али и љубављу, поштовањем и оданошћу. Дете се суочава са границама сопственог тела, па тако стабилни и наизглед безбедни свет детињства постаје рањив. Попадић у својим песмама пише о искреним и чистим осећањима дечака и девојчица, откривајући прве дечачке љубави, заносе и осећања која оне носе. Пева о првим љубавима, оним најискренијим и најлепшим, које, иако некада могу да буду неузвраћене, остају да сијају у дечјим срцима као најлепше осећање. У песми „Заљубила се Наташа” песник проговара о девојчици Наташи, која у срцу носи једног дечака. Њено осећање је искрено и чисто, али и непознато људима око ње – као да је преко ноћи од клинке Наташа постала девојка. Она је у заносу и препуштена мислима о дечаку. Више не учи, већ има слабу из математике, пушта музику гласно, шминка се, не жели да носи старе патике и са

другарицама се стално домунђава. Маштарије о првој љубави са чежњом меких додира душе праћене су смехом и плачом, оним јецајем срца, које, не знајући шта је у глави симпатије, размишља и смишља љубавне сценарије. Попадић пише како пред снагом љубави падају и они најјачи и најхрабрији и постају неспретни и црвене се, али опет остају ту, свесни да их симпатија посматра. Кроз песму „Кад Катарина суди” Попадић је спојио две љубави – ону према девојчици и ону према Црвеној звезди и Маракани, чији је и сам ватрени навијач био. У жару утакмице, као на стадиону, када се током борбе чују гласови, одјечи и навијање, двојица дечака поносно представљају шта могу, постајући, бар накратко, велики као момци са Маракане, и то само зато што суди једна Каћа. Чак и онда када се чини да Црвена звезда не може да победи велике противнике попут Немачке, Аргентине, Бразила, Италије или Јапана, деси се чудо. Дечаци победе сваког ко им стане на црту и устају, крвавих колена, поносно испред Каће, постајући прваци света у једном обичном дворишту. Моћ дечје маште, љубавног заноса и вечите оданости Маракани и Црвеној звезди сублимирана је кроз ову песму, оличавајући истовремено и дечју безазленост и отвореност, препуштање сновима, жељу за њиховим остварењем и предају том свету детињства – неприкосновеном и невештом, а истовремено тако великом.

У песми „Најгори тата у граду” Попадић своди рачуне са оцем. У њој отворено прича о детету које више није дете, које је изгубило искру детињства услед неразумевања родитеља и очеве прељубе. То дете пребрзо је одрасло, суочено са проблемима који су јасни само одраслима, проблемима за које су одрасли криви, а чије последице носе сви, и они најтананијих срца. Ова песма једна је од најдужих песама насталих из пера Недељка Попадића, а можда је то зато што је песник осећао потребу да о томе потанко прича, без устручавања и улепшавања. Тата је преварио, а мама је преварена. Кроз три дела песме представља се дете између две ватре – између оца на једној, и мајке на другој страни. Међутим, та игра сада не делује безазлено, већ оштро и налик игри из које нема повратка. У њој један бива победник, а други побеђен и, као такав, обележен за цео живот. Дечак посматра како „флаша убија тату” и мајку, која је, чини му се, само на трен од тога да оде у мрак – мрак ван куће, али и мрак у срцу. Док му они нуде млеко, он размишља о томе како да врати ствари на оно пређашње, лепо и мирно, осећајући да је усамљенији од свих. Док дечак хоће родитеље назад, они се све више удаљавају, и то не само једно од другог, већ и од њега, остављајући га да се сам бори са оним што као дете без очеве заштите мора да поднесе. Бол и ударци по души детета које сведочи растанку оца и мајке нису ништа у поређењу са ударцима једног Јанка, дечака који ће се тек осилити када чује да је отац, напустивши му мајку, напустио и дечака. Тренуци којима дечак сведочи представљају прелазак из једног света у други, корак који ће преобликовати детињство и створити нови лик и идентитет детета. Продор елемената одраслог у простор детињег истовремено је први сусрет детета са злом.

Свет детињства и детета у своме свету у Попадићевој поезији никада није безбедан и стабилан. Он није у потпуности ограђен и заштићен од спољашњег утицаја непријатељског и одраслог света, али, и поред тога, у свету детињства описаног кроз перо

Недељка Попадића и даље живи и постоји оптимистични потенцијал новог, неисквареног и крајње исконског. Сматрам да је баш због своје непосредности, искрености и речи које након читања одјекују у глави читалаца – како оних најмлађих, тако и оних старијих – Недељко Попадић постао песник о којем вреди причати. Сликајући дете и детињство у својим делима, Недељко Попадић изградио је слојевита и комплексна дела високе вредности, која истовремено имају све важне карактеристике узбудљиве поезије о деци и за децу, али и дела која, са сваким прочитаним редом, и у старијима буде жива сећања на то некадашње, остварујући своју уметничку сугестивност и неприкосновену упечатљивост.

ИСКЛЕСАТИ СЕБЕ У РЕЉЕФНОЈ СТВАРНОСТИ ЖИВОТА (КАМЕНОРЕЗАЦ, АЛЕКСА ЧУЉАК, БИТИЈЕ, 2022)

Како дефинисати роман који у себи обједињује елементе историјског, фантастичног, витешког, авантуристичког, криминалистичког. А опет, чини се да не припада ни једном од тих жанрова. Према контексту у ком се радња дешава могао би бити историјски – замак Монкверс је, као основно место радње, ситуиран у Француској позног средњег века. Ипак, осим имена јунака и неколико расутих података с јасним асоцијацијама на неко конкретно доба, у овој причи историјска позорница није циљ сама себи, нити се у њеним значењима исцрпљују сви домети главне приче. Она је, као што смо већ рекли, позорница – одабрана с одређеном намером, за чије одгонетање нам је потребно да разумемо како средњи век као епоха, боље него иједна друга, омогућава овој причи да буде испричана. Ако је окосница приче, која је чини универзално комуникативном, утемељена на сукобу супротности (добро – лоше, идила – опасност; мир – рат; љубав – мржња; самоћа – дом), она се као таква најбоље може изразити у времену у коме оне по значењу и вредности још увек јасно одељене. Јединство људских поступака и њихове духовне залеђине – на личном и на колективном плану – као једну од вредности које се по себи издвајају, најједноставније је представити у оном контексту у ком се то и очекује.

На рачун поменуте једноставности одабира и приказивања, указали бисмо на неколико важних аспеката „историјског” садржаја, композиције и стила којим је роман писан. Непретенциозно обликован и прилагођен основној идеји тако да од историјског узима само суштину потребну за уверљиво приказивање, тај део садржаја представља стабло које ће се гранати и попуњавати епизодама жанровски другог типа – иако је везан за Француску, он је универзалан и са материјалним елементима уопштеним за средњи век. Композиција је циклична, и то саображена циклусима природе – смена годишњих доба паралелна је вишеструким сменама идентитета људи и простора. Полазећи од хармоничне ситуације, радња се постепено креће ка врхунцу хаоса, а на самом крају поново долази у је усмерен ка што вернијем приказивању догађаја и достизању поенте. Сви ти елементи – просторно-временска (псеудо)одредивост, сажетост исказа и приказивања, усмереност на коначну по(р)уку – чине ову причу блиску параболи. Сам приповедач, делујући свезнајуће, не либи се да коментарише причу и да се сам, уз своје јунаке, сврста на вредносно јасно одређен пол.

⁴⁶Тамара Бабић рођена је 2000. године у Београду, где завршава Прву београдску гимназију и уписује српску књижевност и језик са компаратистиком на Филолошком факултету. На студијама се бави истраживачким радом у доменима српске средњовековне књижевности, филозофске херменеутике и теорије културе, учествује на конференцијама у Србији и Републици Српској и објављује у научним и књижевним часописима. У низу ваннаставних активности при факултету и изван њега, издвајају се сарадње са Доситејевом задужином, ауторски рад на подкаст емисијама Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, као и успешна сарадња с издавачком кућом „Битије”. Досад је награђена првом Бранковом наградом за најбољи семинарски рад из српске књижевности, наградом Универзитета у Београду за најбољи студентски научни рад и Доситејевим златним пером. Тренутно је на завршној години студија.

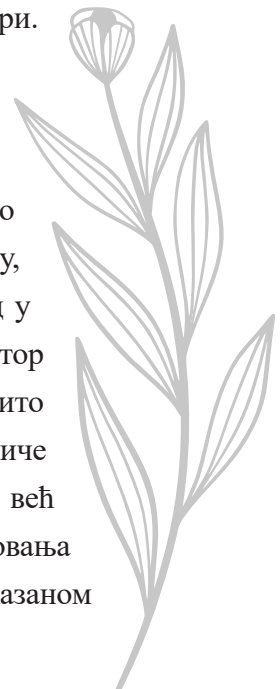

Наизглед једноставно питање – има ли у овом роману фантастике – пажљивом читаоцу ипак ствара одређене сумње. Ритуални и, чини се, натприродни злочини чији је починилац непознат, асоцирају на присуство елемента који не припада људском свету. Ипак, средњовековна подлога и њој својствен поглед на свет нам говоре другачије – парадоксално, натприродне ствари су ту у потпуности природне – чудо, било оно позитивно или негативно, реална је ствар, зато што потиче од онога који се разуме као реалан чинилац у свету – био он Бог или ђаво. Разлика коју ми као читаоци осећамо у односу на приказани свет је очигледна – данашњи дух времена је такав да се чудо, какво год оно било, разуме искључиво у домену фантастичног. У тој подвојености – између света дела и света читаоца – лежи значењски неисцрпљив потенцијал разумевања проблема зла који овај роман потпуно спонтано, али собом задато, имплицира.

Остали жанровски елементи су на различите начине функционални у причи – криминалистичка подлога је згодна за динамизовање радње, постизање напетости и преокрета, док витешки и авантуристички елементи испуњавају епизоде привлачним сценама. Оно што је значајније од садржинске вредности ових елемената јесте њихова формативна улога на плану композиције и значења дела. Криминалистички елементи, који са собом носе мотиве злочина и трагања, умногome су комплементарни са основним опозицијама на којима почива радња, али и са обликовањем самих ликова, који, трагајући за решењем злочина и откривајући га, паралелно траже и откривају себе. Витешки роман, као средњовековна варијанта модернијег авантуристичког, доноси конкретније препреке које јунаци морају да пређу како би дошли до свог циља. Могло би се рећи да, док криминалистички ток романа резултује проналажењем личног (унутрашњег) идентитета, витешки, односно авантуристички, ток гради јавни (спољашњи) идентитет својих јунака.

Ту долазимо до онога што смо унеколико већ назначили као главну идејну нит романа, за коју се везују сви претходно поменути елементи – питање личности и њеног идентитета. Као што смо већ напоменули, оквир радње захтева јунака који тек треба да се изгради, па је њен главни ток тако и усмерен, будући да су догађаји и приповедање о њима сплетени око главног јунака. Матис, рекло би се, пуким случајем долази у Монткверс, и при томе са собом носи личну предисторију, о којој се готово и не говори. Његов боравак у граду га мења, али и он сâм мења простор у ком се налази. Такво уклапање нам говори да у његовом доласку можда ипак постоји некаква промисао – каква, или, боље рећи, чија, остављено је отворено. Ако даље тумачење усмеримо ка томе да су потенцијална мотивација његовог доласка и згушњавање радње у јасан узрочно-последични низ део намерног ауторског поступка, у концепцији романа можемо видети метафорику. У том светлу, није случајан одабир занимања главног јунака којим је роман и насловљен – каменорезац у материјалном смислу обликује камен, али у овом роману, он обликује и себе и друге и простор који они (привремено) заједно настајују. Садржај тог, жељеног и достигнутог, облика нарочито је добро видљив у лику Тристана, који се, иако му је полазиште даље од Матисовог, с њим сустиче у идеалној фигури витеза. Вредност и значење тог идеала такође нису експлицитно дати, већ проистичу из самог средњовековног амбијента који омогућава да природу овог самообликовања видимо као универзално хришћанску. Док Тристан постаје потенцијални витез – исказаном

храброшћу и врлином – тако што долази на владарско место свог оца као достојан наследник, те симболички преузима његов идентитет, Матису је титула витеза јавно призната, чиме је достигнут врхунац његовог боравка у Монткверсу. Циклизам времена, с чијом се завршном тачком овај тренутак дотиче, имплицира нови почетак за Матиса и за Монткверс након што се раздвоје. Матиса је тако могуће сагледати као лика параболе, који је, као носилац хришћанске врлине, на сталном путу обликовања себе кроз друге и других кроз себе – Тристан би могао би бити његов могући наследник.

Занимљив одблесак ауторске самосвести примећујемо у неколико редова који се тичу везе поезије, историје и људског постојања. Записи, поново укореењени у задати амбијент, међу обиљем књига које у том времену заиста представљају једини гарант да ће лична егзистенција остати упамћена и изван своје садашњости и прошлости, у времену у ком ми ишчитавао њихово значење, активирају идеју о записима уопште. Која је њихова улога у свету и какве то везе има с нама? Слободно размишљање поводом тога води нас неогонетљивој идеји о неутаживој људској потреби да некако обележи своје присуство на свету тако да оно буде запамћено у наредним покољењима. Књижевнотеоријски, то се може окарактерисати као метафикционални елемент, ипак, чини нам се, битније од тога, оно улази у општи хуманистичку природу овог романа, као и књижевности којој припада.

62

Писан од младог аутора, али не само за младе, овај роман првенац може да комуницира са читаоцима на више равни – средњовековни амбијент, криминалистички заплет, фантастични садржаји, а за нарочито осетљиве, танана знамења универзалних људских вредности које се крију иза приказане појавности, чине га вредним читалачке пажње јер јој омогућује у свом усмерењу, читању и тумачењу на његова питања одговори оним перспективама и садржајима које сама баштини. Једноставно речено, да у његовој стварности пронађе себе. Такав његов књижевни и уметнички квалитет уверава нас у мишљење да ће наредна дела са собом донети нове, разгранате и чврсто укореењене бокоре приче коју овај писац тек треба да нам у целости исприча.

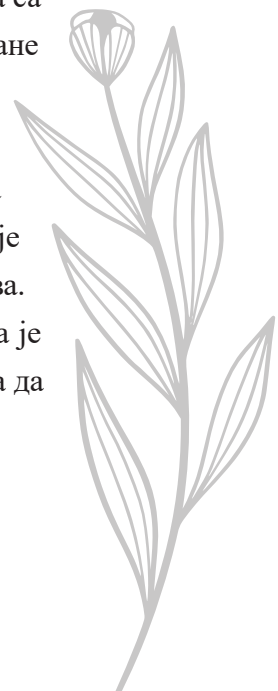

ПРИКАЗ ЗБИРКЕ ПОЕЗИЈЕ „МОГУ ДА ИМАМ” МАШЕ ТОМАНОВИЋ

Наш век приводи крају своју прву четвртину, а засада не можемо а да му не дамо само толико да у књижевности (превасходно мислимо на поезију) нуди један нови израз. Тај савремени израз, покушава да, преко до сада најиндивидуалније датих искустава човека, изнедри савремено осећање и поимање живота. Оно што њему, то јест песницима који се њиме служе, у највећој мери изостаје јесте квалитетно владање песничким језиком, нијансирање сопствених сензација, као и преиспитивање света којим су окружени, чиме би постигли онај минимум аутентичности, које би збирно учврстиле нову епоху. У том смислу, склони смо прерано просудити: књижевност 21. века као период вероватно неће изнедрити превелики број ваљаних песника и збирки; треба размишљати о томе да ће 21. век можда бити посматран тек као прелаз (чиме позитивно конотирамо прелаз, прелази су од виталног значаја) из вероватно најквалитетнијег столећа наше књижевности у неко будуће, боље време којем ми не припадамо и које још не назиремо. Па ипак, пронађе се понека фигура која може да најави пут којим ће се епоха кретати; фигура која савременим изразом вешто барата, са најтананијом нити способности и вере у рударењу сопственог језика и бића — једна таква фигура је Маша Томановић са својом збирком „Могу да имам”.

Када говоримо о овој ауторки и њеној дебитантској збирци, најпре морамо истаћи утисак којем се не можемо отети при ишчитивању првенца ове песникиње, а то је доминантна улога менталног (психичког) живота (о менталном животу лирског субјекта говори и Нађа Парандиловић у поговору саме збирке) као једне од важних одлика савремене поетике, која не изостаје ни у случају ових песама. Штавише, у овој збирци, психички живот представља полазну тачку. Оно што ову збирку чини изузетно занимљивом јесте изразито самосвестан лирски субјект („вештина емоција је у акробацији/ али никада није/ у пуној лепоти предавања”); он покушава да разлучи сопствене мисаоне операције и осећања које су њима изазвана („изван процеса нема ничега, то је опис страха”), али и да опише физичке радње које предузима („Наслонио сам се, трајало је дуго, наслонио сам се/ Као да копам со и гледам у ситну мрвицу”; „Никада ништа са изразитијим мишићима нисам радио”). Ауторка нам својим изразом нуди скоро аутоматизоване мисли (умешно предочене ритмом песама и динамичним, честим смењивањем песничких слика које не можемо јасно повезати) помоћу којих твори (не)јасне, кохерентне исказе.

О чему то ауторка мисли, то јест шта представља тему ове збирке? Део одговора налазимо већ у самом наслову. Песникиња насловом „Могу да имам” концептуализује целокупан поетски план тако што на синтаксичком плану изоставља објекат који глагол захтева. Дакле, главна питања која збирка поставља јесу: „Шта ми то заправо имамо?”, али и „Шта је то што имамо?”. Помоћу ова два питања ауторка преиспитује предмете и појаве и покушава да изнађе одговоре на иста.

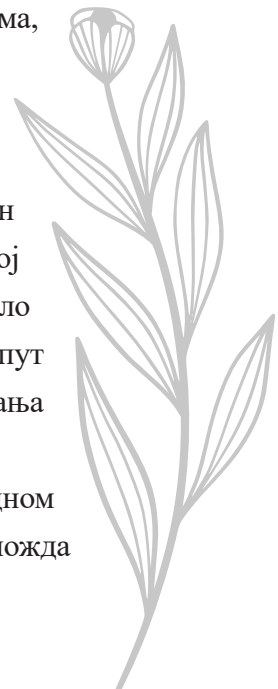

⁴⁷Алекса Миленковић (1999), рођен у Београду, студент четврте године Српске књижевности и језика са компаратистиком на Филолошком факултету у Београду. Пише поезију и прозу.

На питање како то чини, морамо се осврнути на сам језик песникиње, тачније на лингвостилистички аспект њене поезије. Када говоримо о овом аспекту, као основну одлику стихова ове збирке истичемо њихову тек делимичну комуникативност. Песникиња често изневерава синтаксичке и граматичке законитости („Човек може, ако хоће, да промени”; „Не волим у говор”; „овај дан сам провео са тобом иако/ не смем да те погледам”), чиме су представљене аутентичне методе њеног мишљења, али и то да лирски субјект таквим контемплирањем покушава да продре у суштину ствари („из своје перспективе/отварам врата”). Ауторкине језичке формулације остају део само њеног психичког, унутрашњег живота (јер унутрашњи живот једне личности никако ни не може у потпуности бити схваћен од стране другог), али ипак до кореспонденције са читаоцем може да дође због закључака које искази нуде. Дакле, читалац бива само сведок њених мисли, али закључци парадоксално јесу место сусрета, то јест место где постајемо учесници. Крајње, читалац се у тумачењу ауторкиних стихова налази у незавидној ситуацији, али исто тако, ауторка такву позицију претпоставља и себи у тумачењу света појава, те обе стране могу да потврде следеће: „касније си била способна да разлучиш многе повезаности/ али не и то како их радиш”. Маша тако остаје поетички доследна, јер она роварењем по језику промишља о могућности апсолутног схватања појава и предмета које проматра. Којим поступцима она то ровари по језику (овиме мислимо на стилистички аспект, то јест стилистичке одлике Машине поезије)? Нађа Парандиловић веома добро примећује да Машин приступ језику има нешто од намера „првобитног човека”. Машин је израз претрпан, тешко проходаан; чини се као да ауторка сумануто (хиперрационално) трчи кроз мрачну шуму како би је напустила и дошла до светлости, док у том трчању без смера склања гране од свог лица, па јој ипак многе секу образе, чело и руке. Стиче се утисак у појединим моментима да лирски субјект, у фрустрацији и нестрпљиво, као да ни не тражи праву реч, већ се мантрично хвата било којих, како би се сазнање изнедрило („Неко те држи, иако нема потребе да те ико држи/ Да те ико придржава, држи, помаже ти/ Да те икоумири иако он сам није смирен/ Неко те држи, иако нема потребе да се са тобом прича/ Невесели тавани, Пролеће Лето Јесен Зима...”). Такав ритам, динамика, у претходно указаном примеру и алитерација, нуде веома занимљив тон појединих песама, јер остављају утисак тескобе (која се као и мотив умора неретко појављују у песамама) и бесциљног понављања. Прегнантност израза, тачније лескичка оптерећеност („По први пут није ме брига за израз, али то траје кратко/ И после тога умислим да је израз био добар/ претерам у сваком смислу...”), представља поступак који је у одређеном смислу аналоган примитивном приступу откривања појава. Има још таквих „примитивних” поступака у овој збирци. На пример, инфантилизовањем сопственог израза („као непријатељ, али само врло приближен”, успелије и лепше делује рећи као близак непријатељ) Маша указује на тежак пут проницања до суштине, тачније, имплицитно нуди и одговор на питање могућности продирања до исте. То је контрадикторност и лепота њеног израза, њених језичких махинација.

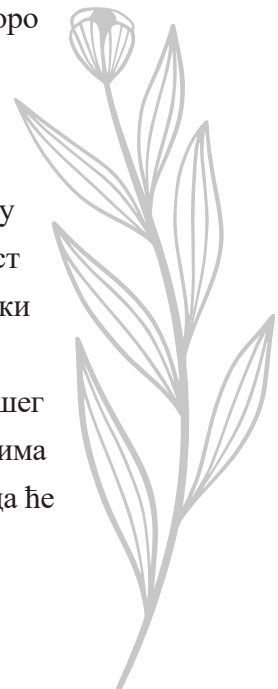
Ипак, квалитет Машине поезије не лежи само у вештој употреби синтаксе или у ванредном осликавању развоја њеног психичког живота већ у комбинацији ових елемената. Оно што је можда

и најзанимљивије у овој збирци јесте псеудофилозофски дискурс, који се оваплоћује у парадоксу ситуација на које лирски субјект или наилази или ка њима иде. Ако су насловом постављена претходно наведена питања, то су онда питања епистемологије и феноменологије; ако садржај песама нуди немогућност спознаје, онда песме нуде парадокс, јер Маша јасно назначује да одговор не лежи у рационалном. Сумња у спознају појава и предмета води до исказа који ту сумњу потврђују да би прерасли у скепсу („Изван процеса нема ничега, то је опис страха”). Ово путовање (под тим мислимо мисаони, али и песнички процес) до осећања и закључака, које је само наизглед исто (место, чак и када се вратимо на његову почетну позицију никада није исто нити ми можемо бити исти после тог путовања), овако постављено, заиста не може бити апсурдно (о језику и апсурду говори и Нађа Парандиловић), јер поступак којим се песникиња служи само на први поглед нуди апсурд као решење због претходно поменути немоћи изналажења јасног, чврстог, опипљивог, крајње, за лирског субјекта истинитог — она ипак, свесно, рационално (не постављамо знак једнакости између ова два појма у овом случају) закључује исказима који делују апсурдно, али нису лишени истине („Говорим и разумем да је објашњење баш оно у које не верујем/ али морам да га кажем, оно је тачно то/ ништа што је укус нема боју, ништа што је мирис нема звук”), чиме жели да укаже на недовољну снагу логике да појми Апсолутно, али и на немогућност елиминације логике при питању сазнања (отуд преиспитивање каузалности представља важну тему ове збирке). Коначно, жели да укаже на парадоксалне ситуације у којој се нађемо када покушамо поставимо питања о суштини ствари. Није без основа то што је у поговору збирке истакнуто да језичко деловање у збирци нема ништа са деконструкцијом. Заправо, језик ове песникиње схватамо као игнорисање деконструкције, јер лирски субјект не истиче хетерогеност као одлику схватања ствари, већ баш супротно — ствари у својој суштини не могу бити схваћене иако јесу идентификоване и иако се са њима може општити („испред једног, другог и трећег/ иста посуда коју један шутне, други обори и трећи не види”). Песникиња тиме имплицитно (али и експлицитно у појединим стиховима) истиче немогућност језика да продре у суштину предмета и појава („Какав занимљив живот можемо водити након краја/ То је најбоље што се могу изабрати речи”), па се у више наврата иронично или скоро дефитистички, задржава на јединој могућности постојања предмета за нас, тј. њиховој прагматичној употреби („знаш сваки прозор, знаш и да га поправиш/ али никада шта је он”; „Редар штимује инструмент, он само/ зна да поправи, али не чује/ И зато се плаши”). Зато реч („искричаво”) у Машиној поезији није Реч („тешко истинито”), већ оруђе; зато у Машиној поезији предмети и појаве често бивају сведени на њихову прагматичну сврховитост као једину могућу опцију човековог општења са њима. Зато Машина поезија иако лексички преоптерећена, парадоксално, изоставља речи.

Збирка „Могу да имам” остаће важан сведок нашег времена, нашег осећања, нашег мишљења, али најважније, остаће сведок нашег певања и надамо се путоказ будућим нараштајима и свест о томе какав је потенцијал савременог израза. Ауторка Маша Томановић надамо се да ће наставити путем поезије и у наредним збиркама.

ТУГА

Изгубио сам живот и снагу моју,
Другове и радост коју
изгубио сам као и понос мој,
који ме је водио да верујем у дух свој.

Кад сам истину дознао,
Пријатељицом сам је сматрао,
Кад сам је осетио и спознао,
Већ сам се згадио.

Па ипак, она је вечна,
И они који су заобишли њу,
Овде доле не зарезиваше је сву.

А бог говори, на одговор он чека,
Што добро на свету ми остаје,
Да сам плакао понекад.

Са француског препевао Данило Десанчић⁴⁹

48 Биографија аутора: Алфред Луј Шарл де Мисе Патај (11. децембра 1810 — 2. маја 1857) био је француски драмски писац, песник и романописац. Заједно са својом поезијом, познат је по писању аутобиографског романа *La Confession d'un enfant du siècle* (Исповест детета века). Мисе је рођен у Паризу. Рани показатељи Мисеових дечачких талената видели су се по његовој наклоности према глумачким импровизованим мини представама заснованим на епизодама из старих љубавних прича које је читао. Мисе је 24. априла 1845. године примио *Légion d'honneur* у исто време када и Балзак, а изабран је за француску академију 1852. године након два неуспела покушаја 1848. и 1850. године. Алфред де Мисе умро је у сну у Паризу 1857. Узрок је била срчана слабост, комбинација алкохолизма и дуготрајна аортна инсуфицијенција. 49 Биографија преводиоца: Моје име је Данило Десанчић. Рођен сам у Градишци 28. маја 2001. године. Ту сам завршио основну школу и гимназију. Студент сам Филолошког факултета Универзитета у Београду, одсек — француски језик, култура и књижевност. Завршио сам основну музичку школу, одсек — клавир. Кроз цијело школовање сам био члан драмских, пјевачких и речитаторских секција.

КОМАНДАНТ АУШВИЦА

Сада до нас стиже вест о хапшењу Рихарда Баера, мајора СС-а, који је наследио Рудолфа Хеса у улози заповедника концентрационог логора Аушвиц. Био сам његов поданик скоро годину дана, један од његових сто хиљада робова; заједно са других десет хиљада ме је дао у најам ИГ Фарбену, огромној немачкој хемијској компанији, која је за сваког од нас плаћала од четири до осам марака дневно, као накнаду за наш рад. Плаћала јесте, али не нама: као што се не плаћа коњу или волу, тако је и овај новац уплаћен нашим господарима, односно СС официрима, који су били управници логора.

Припадао сам му: а опет не бих могао да му препознам лице. Осим ако се не подудари са намргођеним, крупним ликом чији се стомак пресијава од бројних одликовања која су некада сведочила бескрајном маршу наше чете. Сваког јутра и сваке вечери, у ритму музике, на посао и са посла. Међутим, сви су били исти. Та лица, ти гласови, ти ставови: сви измењени од исте мржње, беса и пожуде за свемоћи. Стога, њихова хијерархија нам је била недокучива: СС, Гестапо, РАД, Нацистичка партија, Фабрика.

Сва та огромна машинерија која је била изнад нас, и која нам је деловала безлично, без перспективе; мрачни, магловити емпиреј чијег постојања нисмо били свесни. Све до сада се о Рихарду Баеру није знало много. Кратко је поменут у мемоарима његовог претходника, Хеса, који га описује као збуњеног и несигурног у то шта му је чинити током страшних недеља јануара 1945. године: налази се у Грос-Розену, у логору између десет хиљада и дванаест хиљада затвореника, марљиво обавља трансфер сто четрдесет хиљада затвореника из Аушвица, које је неопходно збринуту пред изненадним руским надирањем. Размислите о значају односа између ове две цифре: размислите о оном другом решењу, које су предлагали здрав разум и људскост, заједно са промишљеношћу: прихватити неизбежно, препустити судбини гомилу која се бори за свој живот, отворити врата и отићи; промислите о свему овоме наведеном и његов лик ће бити довољно одређен.

Наиме, он припада најопаснијој врсти људи овога века. Кад се мало боље размисли, без таквих попут њега, Хеса, Ајхмана, Кеселринга, без хиљаде других верних и слепих извршилаца дужности, велике „звери”, Хитлер, Химлер и Гебелс биле бе немоћне и голоруке. Њихова имена не би ни ушла у историју: прошли би као сенковити метеори на европском тмурном небу. Уместо тога, догодило се супротно; историја нам је показала да се семе које су посејали ови црни апостоли дубоко укоренило у Немачкој, у свим сферама живота, што је довело до ширења мржње која још увек трује Европу и свет.

50Примо Леви (итал. Primo Levi, Торино, 31. јул 1919 — Торино, 11. април 1987) је италијанско-јеврејски хемичар и писац. Аутор је два романа и неколико збирки кратких прича, есеја и песама. Његова најпознатија дела су „Зар је то човек” (1947), у коме је описао време проведено у Аушвицу, односно дугих 11 месеци пре него што га је ослободила Црвена армија; и књига „Периодни систем” (1975) коју је Краљевски институт Велике Британије касније прогласио најбољом научном књигом свих времена. Иако је ослобођен 27. јануара 1945., Леви није дошао у Торино све до 19. октобра 1945. године. Преминуо је 11. априла 1987. године када је пао са трећег спрата свог стана у Торину.

Отпор је био плах и проређен, убрзо сломљен: националсоцијалистичка парола пропагирала је традиционалне вредности Немаца, њихову дисциплинованост, национално јединство, незаситу жеђ за превлашћу и склоност према слепој послушности.

Због тога су опасни мушкарци попут Баера: они превише одани, превише верни, превише покорни. Не сме се чинити као јерес, нити као богохуљење: у духу човека као високо развијеног бића, на кога би савремени морал требало да утиче као пример, увек ће бити места за љубав према домовини и савесној послушности.

Намеће се питање, онда: шта је са данашњим немачким народом? Како им судити? Шта очекивати од њих?

Тешко је проникнути у срце једног народа. Свако ко путује данас у Немачку наилази на исте појаве. Све већи просперитет, мирољубиве људе, велике и мале сплетке, умерен побуђенички ваздух; на трафикама су новине попут наших; у возовима и трамвајима су разговори налик нашим; деси се и понеки инцидент који се завршава као и сви остали. Ипак, нешто је у ваздуху, чега другде нема. Они који оспоравају страшне чињенице новије историје ретко имају саосећања, или бар присуство критичке свести. Много чешће се наилази на двосмислену реакцију у којој се преплићу осећај кривице, жеља за осветом и намерна, дрска незаинтересованост.

Стога, необично споро и криволинијско деловање немачке полиције и правосуђа не би требало да изненађује. Призор је нејасан и контрадикторан, али изгледа да се из њега рађа суштински дефинисано правило понашања: за своју прошлост, злочине и патње нанете Европи, Немачка, да се тако изразим, намерава да одговори грађански, а не казнено. Познато је да је Немачка влада показала вољу да додели новчану надокнаду у свим бившим окупираним земљама (додуше не у Италији), и то је урадила, или још увек раде неке немачке индустрије које су током рата експлоатисале ропски рад. Међутим, полиција и правосуђе су се показали знатно мање спремни за извршење лустрације које су започели савезници: тако смо дошли до данашње збуњујуће ситуације у којој је могуће да командант Аушвица петнаест година касније неометано живи и ради у Немачкој, док крвника монструозних злочина над милионима невиних жртава нема у трагу немачка полиција, већ га „илегално” памте само жртве које су му измакле из руку.

23. децембар 1960.

Са италијанског превела Уна Марковић⁵¹

⁵¹Биографија преводиоца: Уна Марковић рођена је 29.12.1998. године у Београду. Школске 2017/18 године се уписала на Катедру за италијанистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, где је 2022. године успешно завршила основне студије добивши звање дипломиране професорке италијанског језика и књижевности. Тренутно је прва година мастер студија на Катедри за превођење Филозофског факултета Универзитета у Љубљани.

ВИДЕТИ САСВИМ САВРШЕНУ ДЕВОЈКУ ЈЕДНОГ ВЕДРОГ АПРИЛСКОГ ЈУТРА

Једног ведрога априлског јутра, у споредној улици у Харађукуу, срео сам сасвим савршену девојку.

Није то била претерано лепа девојка. Нити је била посебно добро обучена. Коса јој позади још беше неуредна од спавања, и вероватно је већ била близу тридесете. Али чак и са педесет метара раздаљине, ја сам знао: Она је за мене потпуно савршена девојка. Од тренутка кад сам је угледао, срце је почело да ми подрхтава у неправилном ритму, а уста су ми се осушила попут пустиње.

Ви можда имате идеалан тип девојке. Рецимо, свиђају вам се девојке са танким чланцима, или пак девојке с великим очима, или морају имати лепе прсте, или вас, из неког разлога, привлаче девојке које полако једу, на пример. Наравно, и ја имам таквих афинитета. Кад седим у ресторану, дешавало се и да ме фасцинира облик носа девојке за суседним столом. Међутим, нико не може да дефинише потпуно савршену девојку. Каквог јој је облика био нос, уопште не могу да се сетим. Не, не могу да се сетим ни да ли је имала нос. Једино чега се сећам јесте да она и није била нека лепотица. Како необично.

„Јутрос сам срео савршену девојку,” рекао сам некоме.

„Је ли,” одговори он. „Је л’ била лепа?”

„Па, и не баш.”

„Значи, била је твој тип?”

„Не могу да се сетим. Какав јој је облик очију, да ли има велике или мале груди, ничега.”

„Баш чудно.”

„Баш.”

„Него,” рече он незаинтересовано. „Јеси ли урадио нешто? Да л’ си је пратио, јавио се?”

„Нисам ништа,” рекох. „Само сам је срео.”

Она је ишла с истока ка западу, а ја сам се био упутио са запада на исток. Било је јако пријатно априлско јутро. Волео бих да поразговарам с њом бар минут-два, помислио сам. Хтео сам да је питам о њеном животу, и да поделим нешто о свом. Али изнад свега,

⁵²Харуки Мураками, рођен 1949. у Кјоту, један је од најпознатијих и најпревођенијих савремених јапанских писаца. Завршио је драматургију на престижном Универзитету Васеда у Токију, с намером да постане филмски сценариста. Због јаког западног утицаја критика га је прозвала „црном овцом” јапанске књижевне сцене. На српски језик преведена је већина његових романа, међу којима су најпознатији „Норвешка шума”, „Кафка на обали мора” и трилогија „1Q84”. Поред романа, написао је и неколико збирки приповедака, есеје и дела публицистике. Његов први роман после шест година, „Град и његове несигурне зидине”, биће објављен у Јапану 13. априла 2023. године.

желео сам да пробам да разјасним судбински след догађаја који је довео до тога да се сретнемо једног ведрог априлског јутра 1981.године, у споредној улици у Харађукуу. Он мора да је пун топлих тајни, попут старе машине из доба мира.

Након што бисмо се испричали о свему томе, отишли бисмо негде да вечерамо, погледали филм Вудија Алена, и свратили у бар у хотелу да попијемо неки коктел. Ако би то све добро прошло, после бих можда и спавао с њом. Могућности су закуцале на врата мог срца. Раздаљина између мене и ње већ се смањила на само петнаест метара. Како онда, побогу, да јој се обратим?

„Здраво. Да ли бисте можда попричали са мном, макар пола сата?” Изгледао бих као будала. Као неки продавац осигурања.

„Извините, да ли овде негде постоји хемијско чишћење које ради двадесет четири сата дневно?”

И то је глупо. Под један, ни не носим кесу с вешом. Можда би најбоље било да јој приђем потпуно искрено.

„Здраво. Ти си за мене сасвим савршена девојка.”

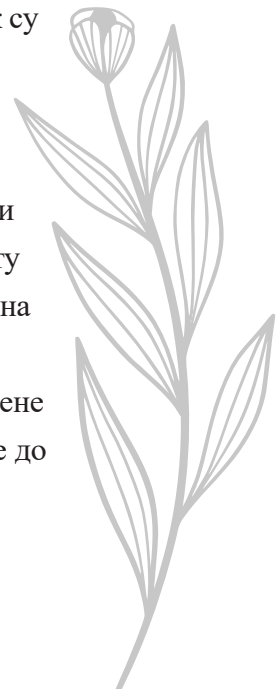
Вероватно не би поверовала у такве речи. Чак и да поверује, могуће је да не би желела да прича са мном. „Све и да сам ја за тебе сасвим савршена девојка, ти за мене ниси савршен мушкарац,” можда би рекла. Кад бих се нашао у таквој ситуацији, сигурно бих се збунио. Имам већ тридесет две године и то, на крају крајева, старење уради човеку.

Срели смо се испред цвећаре. Топла мала грудва ваздуха ми је дотакла кожу. Асфалт тротоара био је попрскан водом, а околу су мирисале руже. Нисам могао да јој се обратим. Носила је бели џемпер и у десној руци је држала бели коверат на који још није била налепљена маркица. Написала је некое писмо. Очи су јој деловале страшно спасано, можда зато што је целу ноћ писала. Та коверта можда у себи садржи све њене тајне. Кад сам се окренуо након неколико корака, њена силуета је већ нестала у гомили људи.

Сада, наравно, знам тачно шта је требало да јој кажем тад кад сам је видео. Па ипак, то је предугачка прича коју сигурно не бих могао лепо да испричам. Ствари којих се ја сетим увек су тако непрактичне. Све у свему, прича почиње са

„Некада давно”, а завршава се са „Није ли тужна прича?”. Некада давно, на извесном месту постојали су дечак и девојчица. Дечак је имао осамнаест, а девојчица шеснаест година. Он није био нарочито zgodан, нити је она била нарочито лепа. Били су то просечни и усамљени дечак и девојчица каквих има свуда. Али, чврсто су веровали да негде на овом свету постоје девојчица и дечак који им савршено одговарају. Једног дана, среташе се изненада на углу улице.

„Каква случајност, све време тебе тражим. Можда нећеш веровати, али ти си за мене потпуно савршена девојка,” рече дечак девојчици. „И ти си за мене савршен дечко. Од главе до пете онакав каквог сам замишљала. Као да сањам.”

Сели су на клупу у парку и причали у недоглед, никад се не уморивши. Нису више били усамљени. Пронаћи свој савршен пар и бити пронађен, како предивна ствар. Ипак, прошла им је кроз главу мала, сасвим мала сумња. Да ли се снови заиста остварују овако лако? Кад разговор наједном застане, дечак рече:

„Слушај, хајде још једном да проверимо. Ако смо заиста савршен пар, нема сумње да ћемо се опет негде срести. И тај следећи пут, пошто јесмо савршен пар, хајде да се одмах венчамо. Може?”

„Може,” рече девојчица. Тада се растадоше.

Истину говорећи, није било потребе за провером, јер су они били истински савршени једно за друго. И тако осташе препуштени на милост и немилост добро познатим таласима судбине. Једне зиме, обоје се заразише смртоносним грипом који се ширио те године, и након недеља и недеља тумарања између живота и смрти, сасвим изгубише сва сећања на прошлост. Кад се пробудише, глава им беше празна као касица из детињства Д. Х. Лоренса.

Али, како су били бистри и истрајни дечак и девојчица, након много уложеног труда, стекли су нова знања и осећања, и успели у потпуности да се врате у друштво. Научили су да преседају у метроу и шаљу препоручену пошту. Чак су искусили седамдесет пет, осамдесет пет посто савршене љубави. И тако дечак напуни тридесет две, а девојчица тридесет година. Време протече страшно брзо, и једног ведрога априлског јутра, дечак крене с запада на исток споредном улицом у Харађукуу да попије јутарњу кафу, а девојчица истом улицом иде с истока на запад да купи маркицу за препоручену пошту. На самом центру улице се сусретоше.

Магловито светло изгубљених успомена им обасја срца само на тренутак. Она је за мене потпуно савршена девојка. Он је за мене потпуно савршен дечко. Али светлост њихових успомена била је превише слаба и њихове речи нису биле јасне као пре четрнаест година. Разишли су се без речи, и тако нестали у гомили људи. Није ли тужна прича? Требало је да пробам тако да јој приђем.

Са јапанског превела: Теодора Даниловић⁵³

⁵³ Теодора Даниловић је студенткиња треће године Филолошког факултета, смер јапански језик, књижевност и култура, и алумнисткиња Филолошке гимназије у Београду. Током студија радила је као продуцент радио програма, писала текстове из области књижевности и културе за портал Zoomer и држала курсеве јапанског језика на Машинском факултету и Факултету организационих наука. Прво преводилачко искуство стекла је преводећи краткометражне филмове за Јапанско-српски фестивал филма. Четврту годину основних студија провешће на Универзитету у Окајама, као стипендиста Фондације Хеива Накађима.

Технички директор
Никола Матић

Уредништво
Ања Давидовић
Милица Арбутина
Тамара Сокић

Сарадници
Тамара Бабић

Лектура
Сандра Тодорић
Марија Милојевић

Лого
Урош Ристановић

Насловна страна
Јана Младеновић

